

Slutrapport

Återrapportering av ekonomiskt stöd till lokalt brottsförebyggande projekt

Det sker mycket brottsförebyggande arbete runtom i landet, både som projekt och i den löpande verksamheten. Några av dessa insatser har kunnat genomföras med hjälp av ekonomiskt stöd från Brottsförebyggande rådet (Brå). Arbetet dokumenteras och efter insatsen lämnas en slutrapport till Brå.

Erfarenheterna från de olika projekten är många gånger intressanta för andra som arbetar med brottsförebyggande arbete och därför publicerar Brå ett urval av rapporterna på myndighetens webbplats.

För sakuppgifter och slutsatser står respektive författare eller organisation.

Fler rapporter finns att ladda ner på www.bra.se/lokaltarbete

Sociala insatsgrupper i Huddinge kommun

Utvärdering av ett projekt riktat mot unga i riskzon för en kriminell livsstil

FoU Södertörn är en forsknings- och utvecklingsenhet som ägs gemensamt av socialtjänsten i Botkyrka, Gotland, Haninge, Huddinge, Nacka, Nynäshamn, Salem, Södertälje, Tyresö och Värmdö. FoU Södertörns arbetsfält är individ- och familjeomsorgen, funktionshinderområdet och socialpsykiatri. Arbetet bedrivs i nära samarbete med praktiken. FoU Södertörn har en egen hemsida, www.fou-sodertorn.se Här presenteras bland annat den egna rapportserien.

Rapporten kan laddas ner från www.fou-sodertorn.se

Rapporten kan beställas från
FoU Södertörn
Doktorsvägen 2
147 30 Tumba

Tel: 08-530 621 80

Fax: 08-530 621 81

E-post: info@fou-sodertorn.se

Sociala insatsgrupper i Huddinge kommun. Utvärdering av ett projekt riktat mot unga i riskzon för en kriminell livsstil.

Sara Hellqvist

© FoU Södertörn och författaren 2014

Tryck Ineko AB

FoU Södertörns skriftserie 131/14

ISSN 1403-8358

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	4
Inledning: sociala insatsgrupper på nationell nivå	6
Initiering av pilotverksamheten.....	6
Definition av social insatsgrupp	6
Nationella riktlinjer	7
Utvärdering av pilotverksamheten	7
Sociala insatsgrupper i Huddinge kommun.....	8
Demografisk beskrivning av Huddinge kommun.....	8
Bakgrund till projektet.....	8
Syfte och målsättningar	9
Målgrupp	9
Projektstruktur och arbetsmetod.....	9
Kort om forskning på samverkansinterventioner	11
Metod och material: utvärderingens genomförande.....	12
Syfte och frågeställningar.....	12
Deltagare	12
Genomförande	13
Tematisk analys	14
Etiska aspekter.....	14
Resultat.....	15
Målgruppsbeskrivning av ungdomarna i de sociala insatsgrupperna	15
Ungdomarnas aktualisering hos polis och socialtjänst.....	15
Deltagarnärvaro på insatsgruppsmötena.....	18
Intervjuer	20
Ungdomarnas upplevelser	20
Föräldrarnas upplevelser	22
Aktörernas upplevelser.....	26
Projektgruppens upplevelser	32
Styrgruppens upplevelser	37
Uppföljningsintervjuer - fem månader senare	42
Sammanfattande diskussion	44
Begränsningar i utvärderingen	50
Litteraturförteckning	51

Sammanfattning

Social insatsgrupp är en lokal och individanpassad insats som riktar sig mot unga personer som befinner sig i en kriminell kontext. Insatsen går ut på att förebygga eller avsluta kriminalitet genom att viktiga aktörer i den unges liv ska samverka med varandra utifrån den enskilda ungdomens behov och förutsättningar. Detta möjliggörs av att sekretessen kan upphävas under insatsperioden om ungdomen och/eller föräldrarna ger sitt samtycke. År 2007 föreslog regeringen att ett arbete med sociala insatsgrupper skulle användas för att förebygga att kriminella grupperingar etableras i samhället och tre år senare initierades arbetet i 12 pilotkommuner. I dagsläget arbetar ett fyrtiotal kommuner och områden med sociala insatsgrupper eller med metoder som är inspirerade av modellen. Huddinge kommun påbörjade sitt projekt med sociala insatsgrupper i samband med att de lanserade en satsning mot organiserad brottslighet där ett delprojekt handlade om att förhindra nyrekrytering av ungdomar som är, eller riskerar att bli, kriminellt belastade. Det praktiska arbetet med sociala insatsgrupper i projektform startade hösten 2013 och kommer att avslutas under vintern 2014. Kommunens syfte med sociala insatsgrupper är att minska risken att unga väljer en kriminell livsstil genom tidiga, tydliga och samordnade insatser från samverkande aktörer.

FoU Södertörn fick uppdraget att utvärdera Huddinge kommuns arbete med sociala insatsgrupper, vilket genomfördes mellan februari och september 2014. Utvärderingen är en processutvärdering och syftet är att beskriva hur de samverkande professionella aktörerna, medlemmarna i projekt- och styrgrupp, ungdomarna och deras föräldrar tycker att sociala insatsgrupper har fungerat samt vilka framgångsfaktorer och utvecklingsområden som kan identifieras. Utvärderingen består av en kvantitativ och en kvalitativ del. Den kvantitativa delen utgörs av uppgifter från kommunens socialtjänstregister som ger en målgruppsbeskrivning av de ungdomar som fått insatsen och hur det har gått för dem, och den kvalitativa delen baseras på intervjuer med personer som har medverkat i projektet.

De huvudsakliga resultaten från utvärderingen sammanfattas i följande fyra punkter:

1. För 4 av 10 ungdomar har inga nya polisanmälningar eller orosanmälningar inkommit till socialtjänsten efter att insatsen påbörjats. Dock är det viktigt att betona att det inte går att veta om eller hur sociala insatsgrupper har påverkat ungdomarnas utveckling.
2. Analysen av deltagarna på insatsgruppsmötena påvisar tre förhållanden: a) det är stor variationen mellan hur många aktörer som närvarar på mötena mellan respektive ungdoms insatsgrupp, b) denna variation är större inom vissa ungdomars insatsgrupper än andra insatsgrupper som har ett mer jämnt deltagarantal över mötestillfällena, c) inom ungdomarnas insatsgrupp kan aktörerna som företräder en myndighet eller organisation bestå av flera olika personer.
3. Alla intervjupersoner är till övervägande del positivt inställda till sociala insatsgrupper, de tycker att det finns en välfungerande samverkansstruktur och de tror att insatsen kan hjälpa de

ungdomar som bedöms vara i behov av den. Intervjupersonerna uttrycker att de vill fortsätta arbeta med sociala insatsgrupper även i framtiden.

4. De utvecklingsområden som identifierades i intervjuerna handlar främst om praktiska aspekter och består dels av intervjupersonernas reflektioner kring hur uppstarten har fungerat och vad som hade kunnat göras annorlunda, dels av förslag som syftar till att förbättra de sociala insatsgruppernas genomförande.

Föreliggande rapport kan användas som underlag vid diskussion inför fortsatt arbete med sociala insatsgrupper, både för Huddinge kommun och för andra kommuner som står inför uppstarten av, eller redan befinner sig i, ett projekt kring sociala insatsgrupper.

Inledning: sociala insatsgrupper på nationell nivå

Initiering av pilotverksamheten

Arbetet med sociala insatsgrupper kan härledas tillbaka till 2007, då regeringen initierade en mobilisering mot den organiserade brottsligheten (Ds 2008:38). Som ett led i detta publicerades den statliga utredningen ”*Kriminella grupperingar: motverka grupperingar och underlätta avhopp*” (SOU 2010:15), vilken lade grunden till att flera brottsförebyggande projekt senare sattes. Betänkandets slutsats var att det finns behov av att effektivisera samordningen¹ av brottsförebyggande insatser och innehöll konkreta förslag på hur det ska gå till och vilka åtgärder som kan sättas in för att motverka att kriminella grupperingar etableras i samhället. Ett år senare fick Rikspolisstyrelsen uppdraget att inrätta sociala insatsgrupper på försök i minst sex områden (Ju2011/1906/KRIM). Projektiden var mellan våren 2011 till vintern 2012. De kommuner och stadsdelar som ingick i pilotverksamheten var Boden, Borlänge, Botkyrka, Gottsunda, Hyllie, Karlskrona, Linköping, Lund, Spånga-Tensta, Södertälje, Västra Hisingen och Örebro. Målsättningarna med projektet var att lokala samarbetsstrukturer mellan myndigheter skulle utvecklas och förstärkas, särskilt vad gäller relationen mellan polis och socialtjänst. Ett förbättrat samarbete skulle i sin tur leda till att det blir enklare att få unga personer att sluta begå brott (polisens projektplan). Utöver polisen ingår flera andra myndigheter i arbetet, bl.a. Socialstyrelsen, Ungdomsstyrelsen, Arbetsförmedlingen och Sveriges Kommuner och Landsting (Regeringsbeslut 2013/1:6).

Pilotkommunernas målgrupp, alltså de personer som gavs möjlighet att ingå i en social insatsgrupp, var 15–25-åringar som riskerar att utveckla en kriminell livsstil, som ingick i ett kriminellt nätverk och/eller som vill avsluta en kriminell livsstil/nätverk. Definitionen av kriminell livsstil eller nätverk var upp till kommunerna själva att besluta. För att välja ut vilka ungdomar som ska ingå i en social insatsgrupp, beslutade Socialstyrelsen att rekommendera användningen av bedömningsinstrumentet SAVRY (Structured Assessment of Violence Risk in Youth) (Socialstyrelsen, 2012a).

Definition av social insatsgrupp

Social insatsgrupp är en lokal och individanpassad insats. Även om det är Rikspolisstyrelsens projekt på den nationella nivån, har respektive kommuns socialtjänst huvudansvaret för det praktiska arbetet. Den sociala insatsgruppens kärna är att viktiga personer i den unges liv ska samverka med varandra, vilket kan inkludera både myndighetsaktörer, övriga professionella aktörer och anhöriga. Tidigare har samarbete mellan olika instanser förhindrats av den starka sekretess som socialtjänsten omges av och samverkan har endast varit möjlig på gruppnivå. I och med sociala insatsgrupper möjliggörs samverkan på individnivå genom att den unge och/eller dennes vårdnadshavare samtycker till att socialtjänstens sekretess gentemot andra aktörer kan brytas under insatsperioden. En annan viktig del i arbetet är att aktörerna ska utgå från den specifika individens behov och förutsättningar, istället för att bara applicera en färdigpaketerad insats på ungdomen. De vanligaste aktörerna, förutom polis och socialtjänst,

¹ Termerna samordning, samarbete, samverkan och samorganisering används synonymt i rapporten.

som kan ingå i en social insatsgrupp är ungdomens föräldrar, aktörer från skola, kultur- och fritidsverksamheten, barn- och ungdomspsykiatrien samt kontaktperson.

Nationella riktlinjer

De nationella riktlinjer som kommunerna har att förhålla sig till vid uppstart av sociala insatsgrupper handlar bland annat om sekretesskyddet och att upphävning av sekretess kan ske på tre olika sätt: 1. Om den unge är under 15 år krävs endast vårdnadshavares samtycke. 2. Om ungdomen är mellan 15-18 år krävs samtycke både från vårdnadshavare och ungdomen själv. 3. Om den unge är över 18 år krävs endast ungdomens samtycke. Det fastställs också att det är socialtjänsten som har det yttersta ansvaret och den samordnande rollen. Fler nationella riktlinjer kan läsas på: http://polisen.se/PageFiles/335163/SIG_nationella%20riktlinjer.pdf Riktlinjerna är dock avsiktligt relativt få, eftersom det individfokuserade syftet med sociala insatsgrupper även ska ge kommunerna utrymme att anpassa arbetet till de lokala förutsättningar och den organisatoriska struktur som råder i det specifika området.

Utvärdering av pilotverksamheten

Pilotverksamheten med sociala insatsgrupper har utvärderats av forskare vid Ersta Sköndals Högskola (Wollter, Kassman & Oscarsson, 2013:1). Utvärderingens slutsatser kan sammanfattas i tre punkter:

1. De flesta kommuner har fokuserat på de ungdomar som ligger i riskzon att utveckla en kriminell livsstil och färre kommuner har inriktat sig på de personer som vill avsluta en etablerad kriminell livsstil. Det är emellertid för tidigt för att veta om insatsen har effekt, alltså huruvida de personer som ingår i en social insatsgrupp faktiskt upphör med sin kriminella livsstil. För att kunna uttala sig om eventuella effekter krävs både en längre tidsperiod och ett annat utvärderingsupplägg som möjliggör en kontroll på vilka faktorer som påverkar utfallen.

2. Sociala insatsgrupper har i begränsad omfattning ökat möjligheten att identifiera vilka unga människor som befinner sig i riskzon för att utveckla livsstilskriminalitet. Medverkande unga personer har dock inte uppgått till önskat antal, dels på grund av att många inte samtyckt till att sekretessen upphävs, dels att personalresurserna upplevts som otillräckliga. Flera representanter från pilotområdena menar också att målgruppens ålder måste utvidgas till att omfatta ännu yngre och äldre personer. De menar att insatser för att förhindra kriminalitet måste påbörjas innan 15-årsåldern samt att människor som vill avsluta sin kriminella livsstil ofta är äldre än 25 år.

3. Samarbetsformer har utvecklats i varierande utsträckning i de olika kommunerna. Det konstateras att samverkan överlag har förstärkts och att strukturer har skapats som underlättar möjligheterna att ge stöd och hjälp till de medverkande unga personerna.

I februari 2013 fick Rikspolisstyrelsen och de andra involverade myndigheterna förnyat uppdrag att fortsätta utveckla arbetet med sociala insatsgrupper. I de regeringsuppdrag som

Rikspolisstyrelsen driver arbetar i dagsläget cirka 40 områden med sociala insatsgrupper. Ytterligare områden arbetar med projekt som är influerade av de sociala insatsgrupperna, men som inte är direkt kopplade till Rikspolisstyrelsens arbete. Huddinge kommun är ett exempel på ett sådant område.

Sociala insatsgrupper i Huddinge kommun

Demografisk beskrivning av Huddinge kommun

Huddinge kommun är belägen i södra Storstockholm inom Södermanlands landskap. Utifrån folkmängd är kommunen näst störst i Stockholms län med 103 010 invånare. Huddinge kommun består av sju kommundelar: Vårby, Segeltorp, Flemingsberg, Sjödalens-Fullersta, Stuvsta-Snättringe, Trångsund och Skogås. Invånarnas medianinkomst året 2013 var 261 600 kronor, median för hela riket var 242 844 kronor. Medelåldern i Huddinge kommun ligger relativt lågt på 37 år, i jämförelse med 41 år för hela landet. Den öppna arbetslösheten är 7.1 %, rikssnittet ligger på 8.5 %, och 27 % av befolkningen är utrikesfödda i jämförelse med 15 % i hela Sverige (www.huddinge.se).

I tabell 1 redovisas antal anmälda brott i Huddinge per 100 000 invånare i jämförelse med hela riket (www.statistik.bra.se). Även om skillnader mellan kommunen och riket kan bero på slumpvariationer och andra anledningar än den faktiska brottsligheten, visar tabellen indikationer på att Huddinge ligger något över riksgenomsnittet när det kommer till anmälda våldsbrott, stöldbrott, bilbrott och vissa trafikbrott.

Tabell 1. Antal anmälda brott i Huddinge och i hela landet år 2013, per 100 000 invånare.

Anmälda brott	Huddinge	Hela landet
Våldsbrott	1329	1094
Hot-, kränkings- och frihetsbrott	1814	1745
Vårdslöshet- och vållandebrott	64	78
Stöldbrott	5675	5465
Bilbrott	1262	1096
Skadegörelsebrott (inkl. mordbrand)	1529	1490
Vissa trafikbrott	1164	767
Alkohol- och narkotikabrott	1419	1384
Vapenbrott	135	126
Totalt antal brott	14238	14603

Bakgrund till projektet

Startskottet för arbetet med sociala insatsgrupper i Huddinge kommun skedde i samband med att man lanserade en satsning mot organiserad brottslighet. Ett delprojekt handlade om att förhindra nyrekrytering bland ungdomar som är, eller riskerar att bli, kriminellt belastade. En

tillsatt arbetsgrupp (bestående av medarbetare från ungdomssektionen inom social- och äldreomsorgsförvaltningen, närpolisen i Huddinge och en representant från Södertörns polismästardistrikt) föreslog att Huddinge kommun skulle prova samverkansmodellen med sociala insatsgrupper under ett års projekttid mellan hösten 2013 och vintern 2014. Urvalet av ungdomar som skulle medverka i insatsen skulle främst koncentreras till två särskilda bostadsområden, eftersom arbetsgruppens kartläggning visade att många ungdomar i riskzon för en kriminell livsstil bodde där.

Syfte och målsättningar

Syftet med satsningen på sociala insatsgrupper är att minska risken att unga väljer en kriminell livsstil genom tidiga, tydliga och samordnade insatser från samverkande aktörer. Det övergripande målet är att projektet ska bidra till att ungdomarna i riskzon får samordnade insatser av samhället för att motverka att de utvecklar en kriminell livsstil, förhindra att de rekryteras till kriminella gäng och att de får hjälp att lämna en kriminell livsstil.

Projektmålen är att:

- Cirka 10 ungdomar ska ha medverkat i en social insatsgrupp.
- En fungerande samverkansstruktur ska ha upprättats mellan aktörer inom social- och äldreomsorgsförvaltningens ungdomssektion, närpolisen i Huddinge, ungdomskoordinatör inom Södertörns polismästardistrikt, grundskolans senare del samt gymnasieskolan och kultur- och fritidsförvaltningen.
- Ett välfungerande bedömningsinstrument har valts ut och används för identifiering och riskbedömning av unga i riskzon för livsstilskriminalitet.

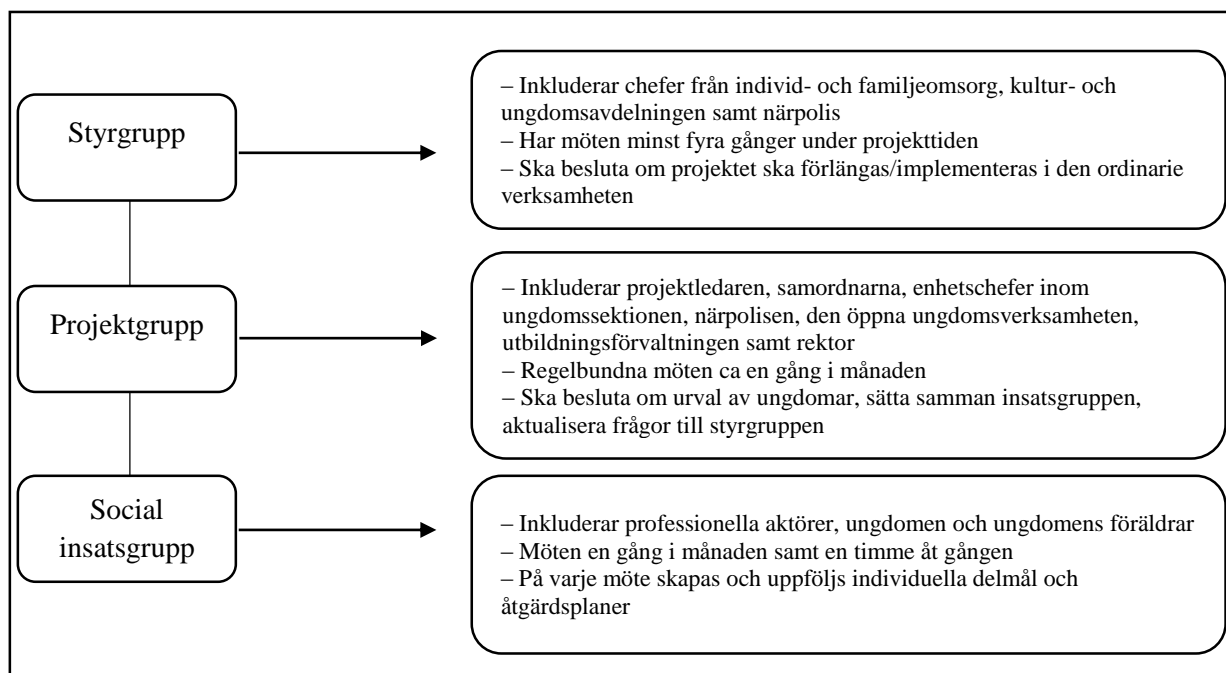
Målgrupp

Målgruppen är ungdomar mellan 15-18 år som bor i två särskilt belastade områden i Huddinge kommun och som har en allvarlig risk att utveckla en kriminell livsstil. Ungdomar som begår strategiska brott (tillgrepp av fortskaffningsmedel, rån och stöld)² ska prioriteras. Undantag vad gäller ungdomarnas ålder och bostadsområde kan göras om projektgruppen anser det lämpligt. Projektet har inte bundit sig vid specifika kriterier vad gäller urvalet av ungdomar, och vid urval ska projektgruppen utgå från sin yrkeskompetens och göra en individuell bedömning kring varje potentiell ungdom.

Projektstruktur och arbetsmetod

Projektstrukturen kring sociala insatsgrupper kan delas upp i tre nivåer: de sociala insatsgrupperna som utför det praktiska och operativa arbetet med ungdomarna, projektgruppen som utför urvalsarbetet kring vilka ungdomar som ska få insatsen och gör regelbundna återkopplingar till hur arbetet fortlöper och vad som kan förbättras, samt styrgruppen som ansvarar för det beslutsfattande och strategiska arbetet för övergripande och långsiktiga projektfrågor. Se figur 1 för beskrivning av hur Huddinge kommun arbetar med sociala insatsgrupper.

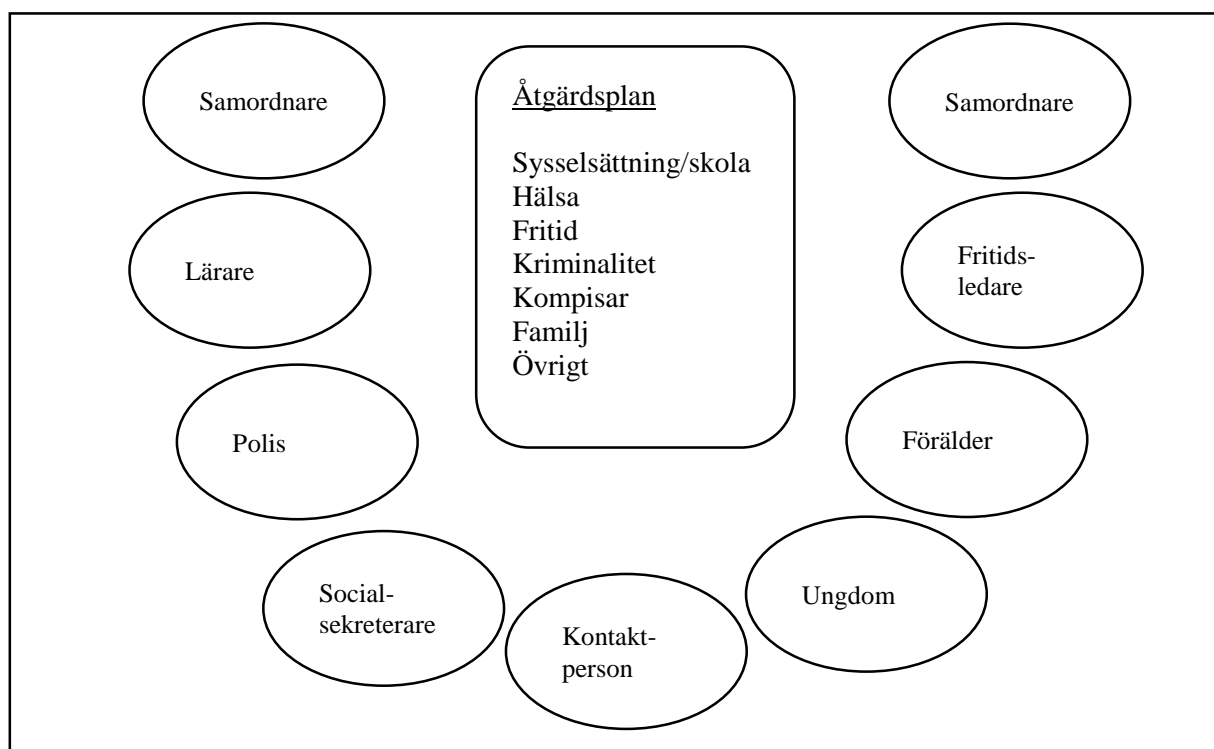
² Enligt studier från Brottsförebyggande rådet är strategiska brott de debutbrotten som indikerar en högre risk för fortsatt brottskarriär (Brå, 2000:3).

Figur 1. Illustration över projektstrukturen i Huddinge kommuns arbete med sociala insatsgrupper.

Arbetet inför uppstarten av projektet påbörjades i augusti 2013. Det praktiska arbetet med sociala insatsgrupper startades i oktober samma år och totalt har 10 ungdomar medverkat i en social insatsgrupp. Det dagliga arbetet med sociala insatsgrupper utförs främst av två samordnare där den ena av dem arbetar halvtid med samordnaruppdraget samt halvtid som projektledare och den andra arbetar halvtid som samordnare. Samordnare och projektledare är utbildade i SAVRY-instrumentet, vilket ska användas vid behov vid identifiering och bedömning av ungdomar som är i riskzon för livsstilskriminalitet. Samordnarnas funktion är att vara ”spindlarna i nätet” och deras arbetsuppgifter har stora variationer, allt ifrån att delta i rättegångar, skolmöten och polisförhör till att hjälpa ungdomen att komma upp på morgonen.

Varje ungdoms sociala insatsgrupp har möte var fjärde vecka och då deltar ungdomen, ungdomens föräldrar, samordnarna och de aktörer som är aktuella i ungdomens liv. Se figur 2 för en illustration över hur ett möte kan se ut. Aktörerna kan variera utifrån ungdomens behov, men de vanligaste förekommande är aktörer från socialtjänsten, skola, polisen, fritidsgård och kontaktperson. På mötena formuleras konkreta mål på vad som ska ske till nästa möte inom ett flertal livsområden (sysselsättning/skola, hälsa, fritid, kriminalitet, kompisar, familj, övrigt) samt vem som ska se till att det händer. Målen sammanfattas i en åtgärdsplan som mailas ut till samtliga medverkande i gruppen och på efterföljande möte följs målen upp. Det upprättas också en kontaktlista med mailadress och telefonnummer som samtliga medverkande finns med på och som alla får tillgång till.

Figur 2. Illustration över hur ett möte i en social insatsgrupp kan se ut, med ett urval av deltagande aktörer samt den åtgärdsplan gruppen arbetar kring.

Kort om forskning på samverkansinterventioner

Det är angeläget att redan inledningsvis klargöra vad skillnaden är mellan effektutvärdering och andra former av utvärderingar. Det har betydelse dels för vilka slutsatser man kan dra av en utvärderings resultat, dels vad man kan använda dessa slutsatser till. Det händer att resultat som härrör från andra utvärderingsformer felaktigt används för att påvisa huruvida en undersökt intervention har effekt, vilket i slutändan kan missgynna verksamheten man vill förbättra eftersom man skapar och utgår från orsakssamband som det egentligen inte finns grund för. Det är därför viktigt att hålla isär utvärderingsmetoderna eftersom de består av olika forskningsdesigner.

Utvärderingen som presenteras i denna rapport är en processutvärdering, som kortfattat innebär att det undersökta fenomenet i första hand beskrivs och tolkas med fokus på kvalitativa bedömningar av hur genomförandet av ett projekt har fungerat (exempelvis: hur har implementeringen av sociala insatsgrupper gått?) (Karlsson, 1999; Patton, 2002). Effektutvärderingar å andra sidan undersöker om det är rimligt att anta att en specifik faktor påverkar ett specifikt utfall (exempelvis: leder sociala insatsgrupper till att en ungdom upphör med kriminalitet?). Kravet på att en effektutvärdering ska betraktas ha god kvalitet är väldigt högt (Sundell & Ogden, 2012). Det beror på att effekterna man är intresserade av inom socialt arbete ofta mäts ute i verkligheten, inte i ett laboratorium, vilket gör det svårt att isolera de faktorer man främst vill undersöka. Det krävs därför långa tidsperioder och välplanerade

upplägg för att kunna mäta effekter och få kontroll över andra faktorer som kan påverka utfallen, något som det sällan finns ekonomiskt eller tidsmässigt utrymme för. I nordiska länder är processutvärdering den vanligaste utvärderingsformen inom socialt arbete och samverkansinterventioner studeras ofta utifrån vilka förutsättningar och hinder som finns för samverkan (Socialstyrelsen, 2012b). Detta görs även i föreliggande rapport. Utvärderingsmetoderna är lika viktiga, men de ger svar på olika frågor. För mer detaljerad information rekommenderas Socialstyrelsens rapport ”kartläggning av samverkansinterventioner med syfte att motverka en kriminell livsstil bland unga” (2012b).

Metod och material: utvärderingens genomförande

Syfte och frågeställningar

Utvärderingen är en processutvärdering och syftet är att beskriva hur de samverkande professionella aktörerna, medlemmarna i projekt- och styrgruppen, ungdomarna och deras föräldrar tycker att sociala insatsgrupper har fungerat. Mer specifikt är syftet att utvärdera hur sociala insatsgrupper har genomförts, vilket mottagande det har fått från dem som medverkar i eller är anknutna till projektet, om det har funnits faktorer som hindrar eller underlättar genomförandet och vilka utvecklingsområden som kan identifieras. Fokus är primärt på de medverkandes egna praktiska erfarenheter av samverkansmodellen på den lokala nivån och hur erfarenheterna har utvecklats under projekttiden. Även en målgruppsbeskrivning har gjorts av de ungdomar som är med i en social insatsgrupp, med en redogörelse för hur deras situation har sett ut fram till idag.

Följande frågeställningar undersöks:

1. Vilka är de ungdomar som blivit aktuella för en social insatsgrupp? Hur har situationen sett ut för ungdomarna fram till idag? Har ungdomarna avhållit sig från att begå brott under och efter insatsperioden?
2. Hur fungerar samverkansmodellen i de sociala insatsgrupperna enligt de medverkande professionella aktörerna, medlemmarna i projekt- och styrgruppen, ungdomarna och deras föräldrar?

Deltagare

Under den första datainsamlingsetappen intervjuades 10 aktörer (fem män och fem kvinnor) bestående av två samordnare, fritidsledare, familjebehandlare, fältarbetare, socialsekreterare, Mini Maria-behandlare, rektor, polis och kvalificerad kontaktperson. Sju föräldrar (fem pappor och två mammor) och tre ungdomar intervjuades också. Två stycken fokusgruppsintervjuer genomfördes med projektgruppen och styrgruppen. Utvärderaren deltog och observerade på tre sociala insatsgruppsmöten och fem projektgruppsmöten.

Under den andra datainsamlingsstapen genomfördes uppföljningsintervjuer via telefon med tre föräldrar och fyra aktörer, vilka hade fortsatt medverka i en social insatsgrupp under hösten. De tillfrågades hur de tycker att insatsen har fungerat sedan det första intervjuetillfället, om något har förändrats till det bättre eller sämre samt om de vill framföra något särskilt som de tidigare inte berättat.

Genomförande

Utvärderingen av Huddinge kommuns arbete med sociala insatsgrupper påbörjades i februari 2014 och avslutades under hösten samma år. Den första frågeställningen har besvarats med hjälp av kommunens socialtjänstregister Procapita och utgår från tre informationspunkter vad gäller tidigare aktualisering hos socialtjänsten samt uppgifter om polisanmälningar och brottsdomar 1. Innan insatsen 2. Under insatsen, och 3. I slutet av/efter insatsen. Den andra frågeställningen besvarades genom enskilda semistrukturerade intervjuer med ett urval av de som medverkar i en social insatsgrupp, fokusgruppsintervjuer med projekt- och styrgruppen samt observation på insatsgruppsmöten och projektgruppsmöten. De enskilda intervjuerna har delats upp i två etapper, där den första intervjuetappen (februari-juni) täcker uppstarten av de sociala insatsgrupperna och den andra intervjuetappen (augusti-september) täcker mitten-/slutperioden av de sociala insatsgrupperna och fångar upp eventuella förändringar som skett sedan den första fasen.

I intervjuerna framkom en viss oro för att engagemanget hos aktörerna skulle minska med tiden, därför har ytterligare en delfrågeställning tillkommit under utvärderingsprocessen som berör deltagarnärvaron på insatsgruppsmötena, hur den ser ut och huruvida den minskar med tiden. För att besvara frågeställningen har tillgängliga närvarolistor för insatsgruppsmöten analyserats.

De medverkande föräldrarna och ungdomarna tillfrågades av samordnarna om de ville delta i utvärderingen. De intervjuade aktörerna valdes ut i samråd med projektledaren och urvalet grundade sig på en önskan om representativitet där en från varje yrkesgrupp och som varit med i minst två sociala insatsgrupper intervjuades. Det ska dock påpekas att aktörernas åsikter inte behöver vara representativa för deras yrkesgrupp, utan att det rör sig om individuella åsikter. Efter att i genomsnitt fem månader gått sedan den första intervjuetappen kontaktades de föräldrar och aktörer som har fortsatt medverka i en social insatsgrupp. Inga ungdomar intervjuades i uppföljningsfasen, delvis beroende på att det endast var tre stycken som samtyckte under den första etappen samtidigt som ett sommarlov, där sociala insatsgrupper varit mestadels inaktivt, sträckt sig över två månader. På grund av semestertider genomfördes inte heller några ytterligare fokusgrupper med projekt- eller styrgrupp.

För att möjliggöra att även icke-tillfrågade aktörer fick komma till tals skickades ett e-postmeddelande till alla aktörer som varit med i sociala insatsgrupper, där de ombads kontakta utvärderaren om de ville uttrycka sina synpunkter³. Vad gäller den andra

³ Ingen kontaktade utvärderaren.

frågeställningen har kontakt etablerats med varje ungdoms socialsekreterare, vilka bidragit med information från socialtjänstregistret Procapita.

Tematisk analys

Det verktyg som användes för att analysera intervjuerna var tematisk analys. Tematisk analys är en del i den kvalitativa metodiken och innebär att transkriberade intervjuer struktureras i huvud- och underteman (Langemar, 2008). I föreliggande analys har främst en induktiv metod använts, vilket innebär att det aktuella materialet bestämmer teman allteftersom de framträder för forskaren under textbearbetningen (Patton, 2002). Den tematiska analysen består av tre delar, vilka kan ske samtidigt i ett cirkulärt förlopp (Langemar, 2008). Den ena delen är tolkningsprocessen som handlar om att förstå innebörder av det som intervjupersonen har berättat, strukturering är den andra analysbeståndsdel och betyder att intervjumaterialet ordnas och sorteras för att lyfta upp data på en övergripande nivå, samt komprimering som är den tredje delen och innebär att intervjumaterialet sammanfattas med forskarens egna ord. Det handlar om att koncentrera data, alltså att reducera materialet, men samtidigt behålla det viktiga innehållet.

Etiska aspekter

Vid intervjutillfällena informerades deltagarna om att det är frivilligt att delta i intervjun, de kan när som helst avbryta intervjun utan att behöva förklara varför eller att det får negativa effekter, allt som de berättar kommer att behandlas anonymt och ingen kommer att få reda på vad en enskild person har sagt. Om de i efterhand ångrar något de berättat så finns det möjlighet att ta bort det. Oavsett om de deltar i intervjun och oavsett vad de berättar påverkar det inte deras medverkan i den sociala insatsgruppen på något sätt. Intervjupersonerna informerades även om att eventuella ljudinspelningar och anteckningar förvaras i låsta skåp och kommer att förstöras när utvärderingen är avslutad. Informationen gavs antingen muntligt eller både skriftligt och muntligt via en samtyckesblankett.

I rapporten har uppgifter om alla deltagare anonymiserats och redovisas på sådant sätt att ingen enskild ska kunna identifieras. För att bibehålla deltagarnas anonymitet, både för utomstående personer samt för de som medverkar i projektet, redovisas ingen närmare information om intervjupersonerna. Av den anledningen anges sällan de professionella aktörernas eller styr- och projektgruppsmedlemmarnas specifika yrkesgrupp, utan refereras främst generellt till som aktörer eller medlemmar, eftersom de flesta som är involverade i projektet vet vilka från respektive yrkeskår som arbetar i projektet. I de fall det tjänar ett syfte redovisas aktörens yrke, så länge det inte riskerar dennes anonymitet. Innan utvärderingen påbörjades undertecknade utvärderaren en särskild sekretessförbindelse som gjorde det möjligt att denne kunde delta på möten och ta del av information samtidigt som sekretessen respekterades.

Resultat

Målgruppsbeskrivning av ungdomarna i de sociala insatsgrupperna

Under utvärderingsperioden, som pågick mellan oktober 2013 och september 2014, ingick totalt 10 ungdomar i en social insatsgrupp, varav en av dem var flicka. Ungdomarnas medelålder när insatserna påbörjades var 15.5 år, där den yngsta ungdomen var 14 år och den äldsta var 17 år. Ungdomarna bodde i fem olika områden inom Huddinge kommun. Sju ungdomar hade föräldrar som var separerade eller skilda, och lika många ungdomar har tidigare varit aktuella för andra insatser inom socialtjänsten utöver den sociala insatsgruppen. Fyra av ungdomarna bedömdes ha ett pågående missbruk, där den vanligaste använda drogen var cannabis. De brott som ungdomarna har blivit polisanmälda och/eller dömda för är misshandel, narkotikabrott, snatteri, skadegörelse, olaga hot, människorov, tillgrepp av fortskaffningsmedel, övergrepp i rättsak och vapenbrott. Startpunkten för de sociala insatsgrupperna varierar för ungdomarna, men skedde mellan november 2013 och maj 2014. Vid utvärderingens slut pågick åtta insatsgrupper, medan två insatsgrupper hade avslutats då dessa ungdomar blivit placerade. Av vad som går att utläsa från socialtjänstregistret var en ungdom dömd innan insatsen startade och två hade fått åtalsunderlåtelse. Två ungdomar fick insatsen som en del i en påföljd, för de andra genomfördes det som en biståndsbedömd insats.

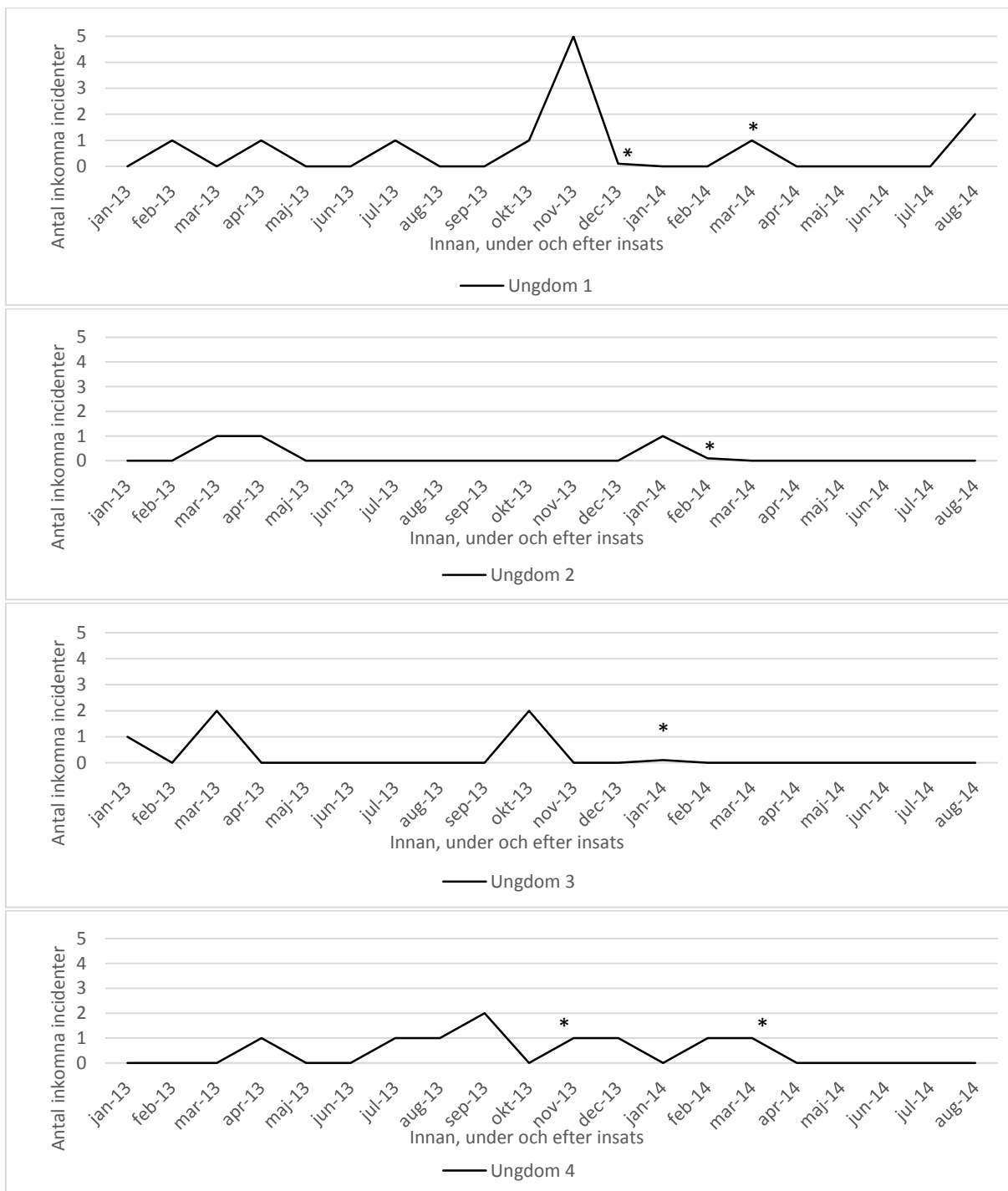
Ungdomarnas aktualisering hos polis och socialtjänst

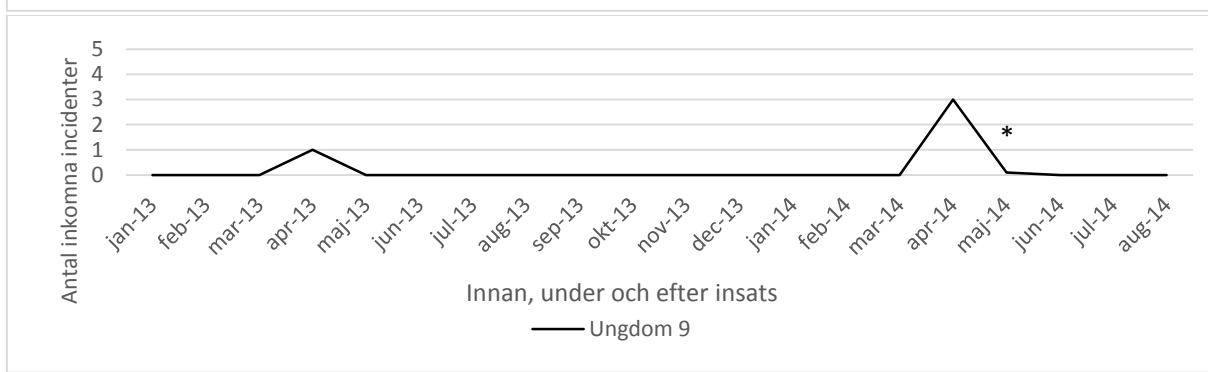
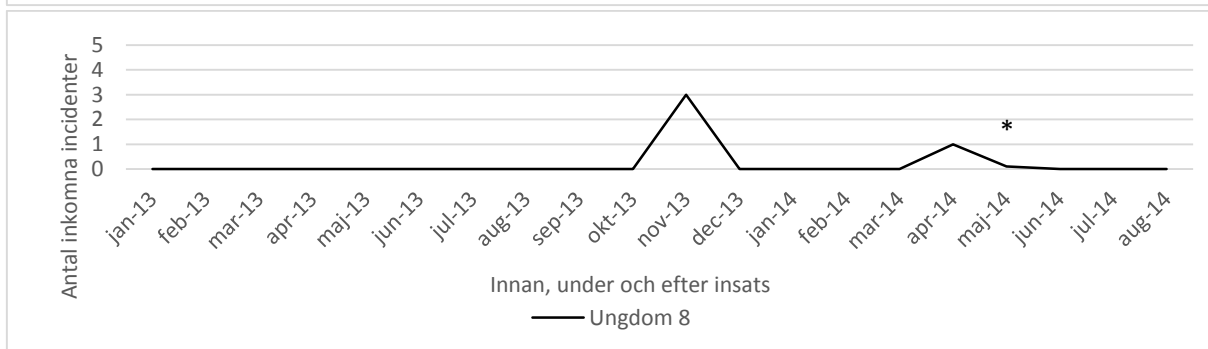
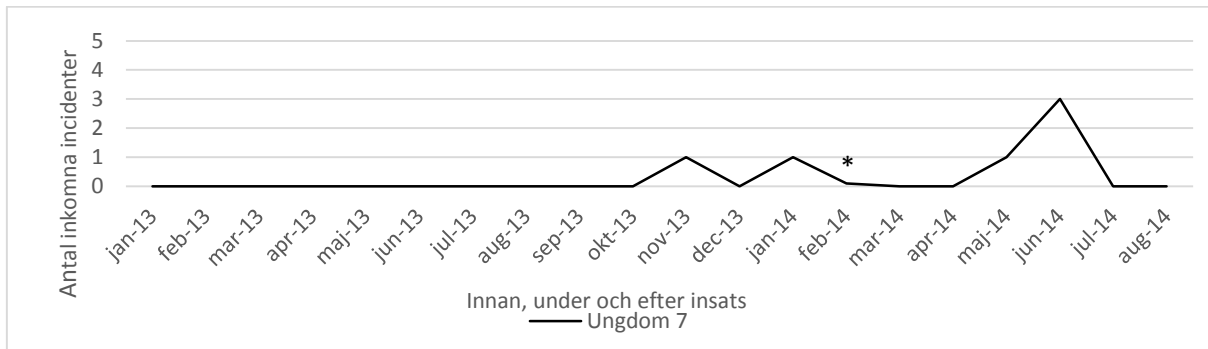
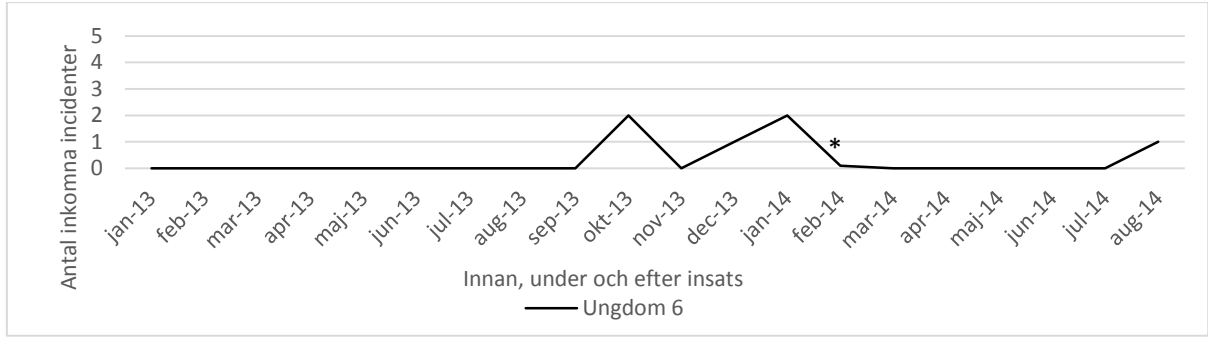
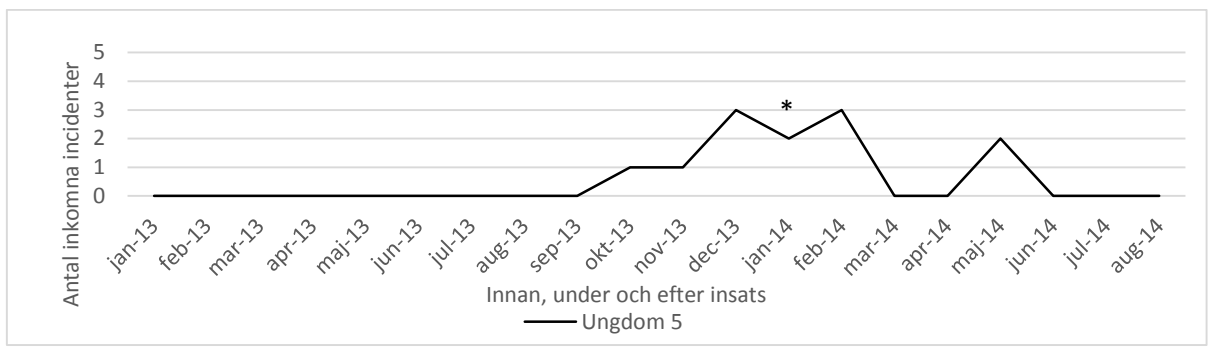
Nedan beskrivs en övergripande bild av hur situationen sett ut för alla 10 ungdomar under en ettårsperiod fram till idag vad gäller aktualisering hos polisen och socialtjänsten. Figuren 3a-j visar när respektive ungdoms insatsperiod startade och eventuellt avslutades samt hur många incidenter som kommit till socialtjänstens kännedom innan, under och efter insatsperioden mellan år 2013 och 2014. I denna figur har polisanmälningar och orosanmälningar slagits samman, och fungerar endast som en illustration över en ungdoms livssituation utefter uppgifter som inkommit till socialtjänsten. Orosanmälningar kan ha gjorts när ungdomen begått brott men inte varit straffmyndig, men det är viktigt att understryka att orosanmälningar inte behöver betyda att ungdomen gjort något fel, utan kan ha gjorts t.ex. på grund av familjeproblem. Tabell 2 är något mer nyanserad och skiljer på polisanmälningar och orosanmälningar, men redovisar för överskådlighetens skull endast inkomna incidenter innan samt efter insatsperiodens startpunkt, vilket innebär att variationen i hur många månader insatsen varit aktiv för respektive ungdom inte syns.

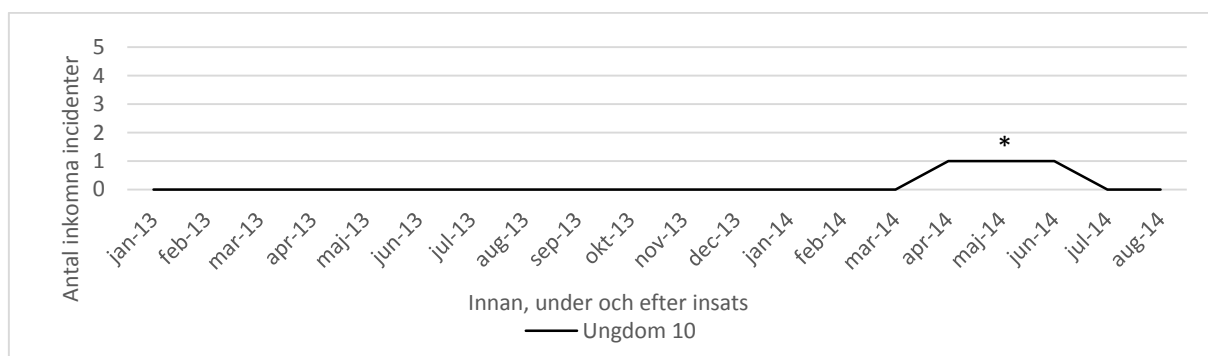
Sett till utvecklingen av incidenter som inkommit till socialtjänsten ser det olika ut för ungdomarna. Medelvärde för antal inkomna polisanmälningar för alla ungdomar innan insatsen är 2.9 stycken (minsta antal är 1 och max antal är 4). Medelvärdet för antal inkomna orosanmälningar innan insatsen är 1.8 stycken (minsta antal är 0 och max antal är 5). Efter att sociala insatsgrupper startades har inga nya incidenter rapporterats i socialtjänstregistret för 4 av 10 ungdomar. För de resterande har i genomsnitt 0.9 polisanmälningar inkommit efter insatsen (minsta antal är 0 och max antal är 3) och 0.8 orosanmälningar (minsta antal är 0 och max antal är 3). Av de polisanmälningar som gjorts efter insatsstarten har en resulterat i att en ungdom blivit dömd för brott.

Notera att det utifrån befintligt material inte går att veta vad förändringarna i antal incidenter beror på eller vilken roll sociala insatsgrupper har i utvecklingen. Läs mer om detta under avsnittet som rör begränsningar i utvärderingen på sida 50.

Figur 3a-j nedan är figurer för respektive ungdom över antal inkomna incidenter före, under och efter insatsen. Asterisk (*) markerar start- samt eventuellt slutdatum för insatsgruppen:

Tabell 2. Antal inkomna incidenter innan samt efter insatsperiodens startpunkt, mellan 2013-2014.

	Polisanmälningar innan insatsen	Orosanmälningar innan insatsen	Polisanmälningar efter insatsstarten	Orosanmälningar efter insatsstarten
Ungdom 1	4	5	2	1
Ungdom 2	2	1	0	0
Ungdom 3	4	1	0	0
Ungdom 4	3	3	0	3
Ungdom 5	4	3	3	2
Ungdom 6	3	2	1	0
Ungdom 7	1	1	3	1
Ungdom 8	4	0	0	0
Ungdom 9	3	1	0	0
Ungdom 10	1	1	0	1

Deltagarnärvaro på insatsgruppsmötena

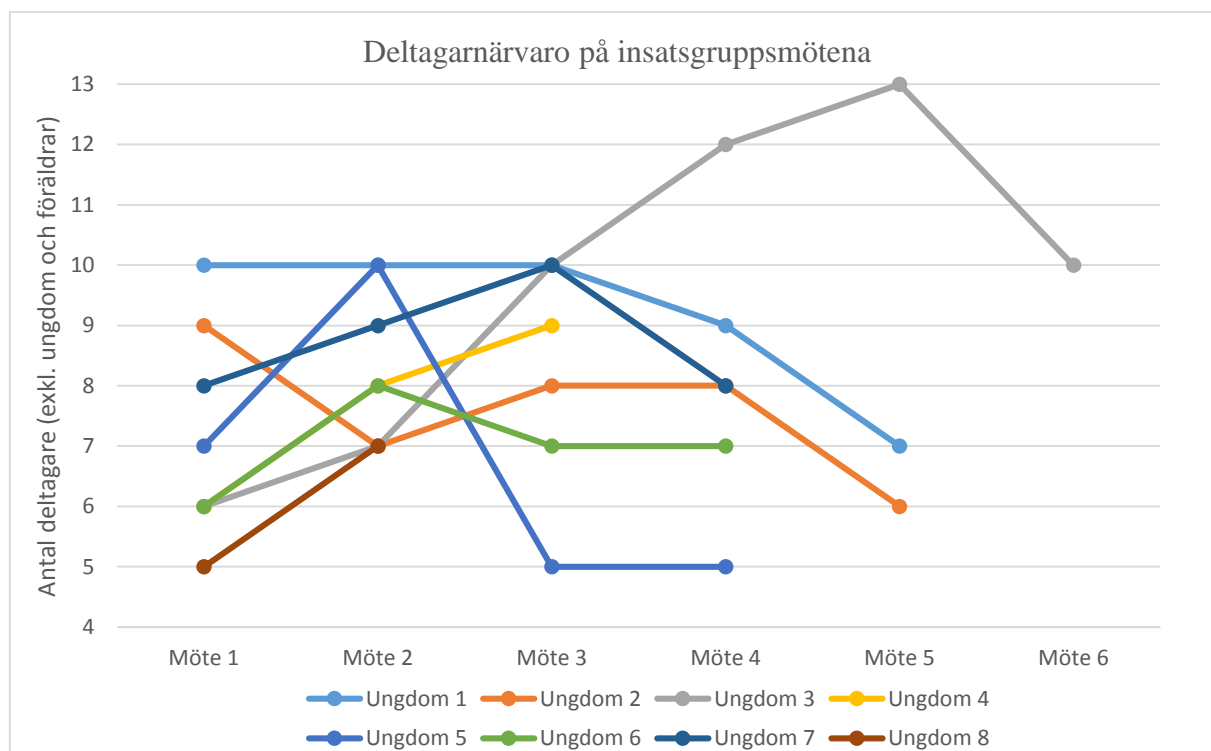
Figur 4 visar hur många deltagare som medverkat på ungdomarnas insatsmöten, exklusive ungdomen själv och dennes föräldrar. Analysen inkluderar åtta ungdomar och utgår från de åtgärdsplaner som upprättas vid varje insatsgruppsmöte samt de åtgärdsplanerna som var tillgängliga vid analystillfället i slutet av augusti 2014.

Medelvärdet för antal deltagande aktörer är åtta stycken (minsta antal medverkande var 5 aktörer, högst 13 aktörer). Av de åtta ungdomar som ingick i en social insatsgrupp vid analystillfället, hade en ungdom haft sex möten, två ungdomar hade haft fem möten, tre ungdomar hade haft fyra möten, en ungdom hade haft tre möten samt en ungdom hade haft två möten. Antal möten varierar förstås beroende på hur länge insatsgruppen varit aktiv. Den ungdom som har haft flest möten, sex stycken, har även haft högst antal medverkande aktörer på mötena. Som mest har 13 stycken, utöver ungdomen själv och dennes föräldrar, varit med på mötet. Den ungdom som har haft minst möten, två stycken, har även haft minst antal mötesdeltagare med fem medverkande aktörer på det första mötet.

Figuren visar att det finns tydliga variationer i antal deltagande aktörer, men inget övergripande mönster av ett minskat deltagande desto fler möten kan urskiljas. Det ser alltså inte ut som om engagemanget hos aktörerna, om det mäts med mötesnärvaro, minskar över tid. Däremot kan anledningen till varför vissa ungdomars insatsgrupper innehåller många

aktörer, medan andra ungdomars insatsgrupper innehåller mycket färre aktörer, diskuteras. Det är även anmärkningsvärt att vissa insatsgrupper har större variation på antalet deltagare än andra, exempelvis har ungdom 5 10 stycken deltagare på ett möte men endast 5 stycken på ett annat möte. När yrkesrepresentationen på mötena studeras framkommer det också att vem som företräder respektive myndighet eller organisation i viss utsträckning varierar mellan mötena, fastän ungdomen är densamma. Till exempel har en ungdom haft fem olika poliser med på mötena, en annan ungdom har haft fyra olika skolaktörer med på mötena och en tredje har haft fyra olika socialsekreterare med på mötena. Det är dock i viss utsträckning naturligt att samma aktör inte alltid kan medverka på alla insatsgruppsmöten som hålls under ungdomens insatsperiod eller att socialsekreterare byts ut beroende på vilket socialtjänstteam som har hand om ungdomen. Det ska även framhållas att den motsatta situationen även råder inom flera insatsgrupper, alltså att samma person medverkar på de flesta av ungdomens insatsgruppsmöten.

Sammanfattningsvis, analysen av mötesdeltagare indikerar tre förhållanden. För det första är variationen mellan hur många aktörer som närvarar på mötena stor mellan respektive ungdoms insatsgrupp. För det andra är variationen större inom vissa ungdomars insatsgrupper än andra insatsgrupper som har ett mer jämnt deltagarantal över mötestillfällena. För det tredje, inom ungdomarnas insatsgrupp kan aktörerna som företräder en myndighet eller organisation bestå av flera olika personer.

Figur 4. Antal deltagare som medverkat på ungdomarnas insatsgruppsmöte, exklusive ungdomen själv och dennes föräldrar.

Intervjuer

I detta avsnitt presenteras kärnan av det som framkommit i intervjuerna med ungdomarna, föräldrarna, de enskilda aktörerna samt projektgruppen och styrgruppen. Primärt fokus har varit på att fånga in och definiera de element som intervjupersonerna upplever har fungerat bra respektive vad som kan förbättras inom ramen för arbetet med de sociala insatsgrupperna. För att underlätta de mångfacetterade beskrivningar som framkommer i intervjuerna sammanfattas de framgångsfaktorer och utvecklingsområden i tabeller för varje intervjugrupp. Observera att tabellerna består av en komprimering av utvärderarens tolkning av intervjupersonernas upplevelser och ska endast behandlas som vägledande i diskussioner av insatsen, inte som objektiva fakta. Tabellerna utgörs av sådant som kan vara värt att fundera över inför fortsatt arbete med sociala insatsgrupper, både för Huddinge kommun och för andra kommuner som står inför uppstarten av, eller redan befinner sig i, ett projekt kring sociala insatsgrupper.

I resultatredovisningen av intervjuerna inkluderas exemplifierande citat för att belysa och levandegöra intervjupersonernas upplevelser och erfarenheter.⁴

Tabell 3. Teman i de enskilda intervjuerna och i fokusgruppsintervjuerna.

Ungdomarna	Föräldrarna	Aktörerna	Projektgrupp	Styrgrupp
Anledningar till brotten	Förändringar hos ungdomarna	Ungdomarna	Uppstarten	Uppstarten
Mötena	Mötena	Aktörerna	Mötena	Ungdomarna
Aktörerna	Aktörerna	Aktörernas arbetssätt	Ungdomarna	Styrkorna
Framtiden	Tidpunkten för insatsen	Mötena		Att mäta framgång
	Ungdomarnas framtid			Tålmod
				Framtiden

Ungdomarnas upplevelser

Nedan beskrivs de teman som återfanns i de intervjuer som genomfördes med tre ungdomar. I tabell 4a sammanfattas de framgångsfaktorer och utvecklingsområden som uttolkades från ungdomarnas upplevelser av att delta i en social insatsgrupp.

Tabell 4a. Framgångsfaktorer och utvecklingsområden tolkade ur ungdomarnas upplevelser.

Framgångsfaktorer	Utvecklingsområden
Ungdomarna ser att aktörerna finns där för dem	Risk att mindre företeelser förstoras upp Mer och tydligare information inför första insatsmötet
Aktörerna ger praktiskt och psykiskt stöd	En del aktörers relevans på mötena

⁴ Citat från intervjupersonerna markeras med indragna marginaler och mindre teckenstorlek. För läsbarhetens skull har vissa citat redigerats. Följande tecken (...) betyder att en eller flera meningar är borttagna.

Anledningar till brotten

De intervjuade ungdomarna berättar om anledningarna till varför de begått brott och de nämner främst att det berodde på att de umgåtts med vänner som har haft dåligt inflytande på dem. En ungdom beskriver hur hans vänner sa åt honom vad han skulle göra och att han inte tänkte efter utan bara lydde dem. En ungdom upplever det som att han kunde göra vad han ville när han var 14 år och yngre, eftersom han då inte var straffmyndig. När han fyllde 15 år fick han lov att börja lugna ner sig och tänka efter, på grund av att han var rädd att det skulle synas i belastningsregistret och att det skulle göra det svårare att få ett arbete. Ungdomen förklarar:

När jag var 14 kunde jag göra vad som helst, om jag åker dit blir det bara förhör. Men om jag blir dömd nu kan det påverka min framtid, då kanske jag inte får det jobbet jag vill ha.

Mötena

Ungdomarna berättar att de helst skulle slippa mötena i den sociala insatsgruppen, men att de ändå upplever dem som okej. Ungdomarna tycker att det första mötet var nervöst och de visste inte riktigt vad som skulle hända, men att det kändes bättre när man hälsat på alla aktörer och förstod vad mötet innebar och vad syftet med mötet var. En ungdom berättar:

På första mötet förstod jag inte riktigt vad som skulle hända, vad det skulle gå ut på. Hade fått information, men kunde ändå inte riktigt föreställa mig hur det skulle vara. Det var bättre på andra mötet, då förstod jag vad det handlade om.

En av ungdomarna upplever att det känns skönt att föräldrarna sitter med på mötet, det skulle vara obehagligt att sitta ensam med så många människor man inte känner särskilt bra. Fördelarna med mötena är att alla, både aktörer och föräldrar, får veta samtidigt när något är bra. En ungdom berättar om det positiva med att få bevisa att han inte röker på och att alla får höra när skolan fungerat bra. Då vågar också föräldrarna lita på vad som sägs och slipper vara oroliga. En ungdom beskriver att aktörerna på mötet främst pratar *om* honom, inte så mycket *med*, men att det går bra ändå. En annan ungdom tycker att aktörerna varierar mellan hur de pratar om och tilltalar honom, men att det inte spelar någon roll. Ungdomarna anser att de får uttrycka sina åsikter och att alla på mötet lyssnar på dem. De tycker att det är lagom att mötena är en gång i månaden samt att mötena är en timme långa. Det förekom en del funderingar över vilka aktörer som sitter med på mötena, där en ungdom undrar varför poliserna och fältassistenter är med i gruppen fastän han aldrig har träffat dem tidigare och inte har med dem att göra.

Aktörerna

Ungdomarna säger att deras medverkan i den sociala insatsgruppen har hjälpt dem med mycket och att det känns bra att flera vuxna stöttar dem. De berättar att aktörerna har hjälpt dem med att hålla sig undan dåliga vänner, att tänka på konsekvenserna av sitt beteende och att göra saker på fritiden, till exempel som att börja träna på gym. En ungdom menar att man lika gärna kan lyssna på aktörerna i gruppen eftersom de lägger ner så mycket tid på en. Förut

var det enklare att strunta i vad föräldrarna sa, men nu är det så många andra vuxna som också säger samma saker, vilket ungdomarna upplever gör de svåra att bortse ifrån. En ungdom säger:

De är inte där för att vara jobbiga eller nåt mot mig, utan de går dit för att göra så att det går bra för mig. När de säger att jag ska gå till skolan, att det är viktigt, då har jag förstått.

Ungdomarna tycker dock till viss del att kontrollen och kollen som aktörerna har på dem är jobbig. En åsikt är att kontrollen inte behövs och att det många gånger resulterat i att mindre situationer förstoras, även om ungdomen utfört en handling som är vanlig för ungdomar generellt. Exempelvis berättar en ungdom att han får många samtal från olika aktörer aktörer om han inte går till skolan en dag:

Då får jag kanske tusen samtal från folk som ringer mig hela tiden.

Framtiden

Ungdomarna berättar om vilken hjälp de behöver i framtiden för att sluta med kriminalitet. De uttrycker en önskan om att få stöd över sommaren, eftersom det är under sommarlovet mycket aktiviteter sker utomhus och det kommer många andra ungdomar från andra ställen som kan influera dem till att göra dumma saker. En ungdom berättar:

På sommarlovet vill jag ha folk som har koll för då kan det hända mycket. Alla hittar alltid på något dumt, blir svårt att hålla sig undan.

Ungdomarna säger även att de vill ha hjälp med hur man söker till gymnasiet och hur man kan få ett arbete. De uttrycker också att de önskar fortsatt stöd från sina kontaktpersoner och samordnare även när insatsen har avslutats.

Föräldrarnas upplevelser

Nedan beskrivs de teman som återfanns i de intervjuer som genomfördes med sju föräldrar. I tabell 4b sammanfattas de framgångsfaktorer och utvecklingsområden som uttolkades ur föräldrarnas upplevelser av att delta i en social insatsgrupp.

Tabell 4b. Framgångsfaktorer och utvecklingsområden tolkade ur föräldrarnas upplevelser.

Framgångsfaktorer	Utvecklingsområden
Möjlighet till praktik	En del aktörers relevans på mötena
Provtagning för narkotika	Saknad av BUP-aktör
Yttre kontroll på ungdomen	Tidpunkt för insatsen
Insatsen ger ungdomen uppmärksamhet	
Tydliga och effektiva mötesstrukturer	
Aktörerna är insatta och har koll	
Tidpunkt för insatsen	
Fokus på primära problemområden	
Hjälp från kontaktpersoner med egen brottsbakgrund	

Förändringar hos ungdomarna

De intervjuade föräldrarna beskriver hur deras familjesituation sett ut innan insatsen påbörjades, hur ungdomarnas kriminalitet startade och hur deras antisociala beteende eskalerade snabbt. Från att ungdomarnas livssituation varit stabil, ökade plötsligt deras frånvaro i skolan, de började umgås med dåliga kompisar och de kom inte hem på nätterna. En förälder förklarar:

Han var ett underbart barn. De som känner oss vet att det är jobbigt med honom, men de brukar inte tro på det. De här ungdomarna kanske är naiva, de är snälla, och när det träffar grupper är det lätt att de dras med i dåligt umgänge.

Några föräldrar som nyligen flyttat med familjen till Sverige berättar att deras barn varken kunde det svenska språket eller de svenska lagarna och därför inte alltid förstod att han gjorde fel. När föräldrarna beskriver den nuvarande situationen i den sociala insatsgruppen är en förälder, vars ungdom nyligen påbörjat insatsen, i viss utsträckning skeptisk till vilka förbättringar som går att åstadkomma eftersom föräldern upplever att socialtjänstens hjälp inte brukar leda till något. Föräldern hoppas i alla fall på att nätverket, alltså de aktörerna som redan är involverade i föräldrarnas och ungdomens liv, kommer att knytas åt, att vägarna mellan de olika instanserna blir kortare och att det därmed ska bli mer effektivt. En annan förälder fick sitt barn placerat när det upptäcktes att insatsen inte var tillräcklig, men föräldern berättar att han ändå är nöjd med utfallet och att aktörerna gjorde allt de kunde. Andra föräldrar, som hittills berättar att de är väldigt nöjda med det stöd insatsen inneburit, menar att det ännu är för tidigt att uttala sig om hur långvariga de positiva konsekvenserna är:

Nu kan man ju se att det har blivit jättepositivt på den lilla stunden. Men bilden är för kort, vi kan ju bara än så länge säga att det som har gjorts är suveränt.

Resterande föräldrar uttrycker att de är väldigt nöjda med sin familjs medverkan i den sociala insatsgruppen och att de har märkt av en förändring hos sitt barn. Upplevelserna är att situationen är bättre nu än förut, ungdomen kommer hem i tid och har lämnat umgänget med dåliga kompisar. Flera ungdomar har fått möjligheten att praktisera på ett arbete och en del ungdomar gör regelbundna provtagningar för droganvändning. Föräldrarna beskriver det som att de nästan kan andas ut på kvällarna. Anledningen till förbättringarna upplever föräldrarna beror på att ungdomen insåg att det dåliga beteendet hade konsekvenser och att det var på allvar, att han eller hon behövde uppmärksamheten och att ungdomen vet om att många vuxna numera håller koll. Vissa föräldrar tror också att det kan kännas skönt för ungdomen att kunna använda insatsen som en ursäkt för att slippa umgås med kriminella kompisar, vilka backar tillbaka när det finns en risk att samhället även kan börja uppmärksamma dem. En förälder säger:

Jag fick förklara för hans kompisar att han inte fick vara var som helst, polisen kommer och hämtar honom då. Och han ville att jag skulle säga så till dem.

Mötena

Föräldrarna beskriver mötena i de sociala insatsgrupperna som tydliga, korta och koncisa. De upplever att det inte är något daltande med någon part, utan det skapas mål och strategier för att nå målen. Det händer också konkreta saker efter varje möte, man pratar inte bara. Föräldrarna tycker också att det är positivt att man har uppföljning på varje möte. En förälder säger:

Genom jobbet och allt blir det så mycket möten och att diskutera, sen finns det ingen uppföljning. Man tar upp samma problem och saker hela tiden. Men det här, man tar upp saker och så följer man upp det.

Även möjligheten att ordna till ett möte direkt om något händer upplever föräldrarna som bra, eftersom man då kan reda ut situationen direkt genom att samla alla berörda personer till samma plats. Om det har blivit något missförstånd kan det klargöras omgående eller om ungdomen har gjort fel kan det åtgärdas på en gång. Det nämns även att det är positivt att det finns en slags inofficiell prioriteringsordning beträffande vart fokus ska ligga på mötena och vad som främst måste förändras i ungdomens liv. Man försöker alltså nå ett mål i taget. En förälder berättar att insatsgruppen har funderat på att plocka bort skolan ur mötesgruppen, vilket de tycker är bra eftersom ungdomen knappt är i skolan medan kriminalitet och droger är ungdomens primära problem:

Om han är drogfri, inte begår brott, då är han en vanlig människa som alla andra. Då börjar han tänka på sin framtid och bli motiverad till skolan och att kunna koncentrera sig. Men innan dess, då är det bortkastad energi och tid.

Föräldrarna förstår att det kan vara jobbigt för ungdomarna med så många vuxna som närvarar i den sociala insatsgruppen och sitter med på mötena, men de tror att det går bra ändå:

(Samordnaren) sa att de förstod ju att han tyckte det var skitjobbigt med tio vuxna som sitter och stirrar på honom och pratar om honom. Det kan man förstå, men det är ju en konsekvens av vad han har gjort. Jag tror inte han störs så mycket av det nu, de är rätt slipade de där ungarna.

En annan förälder tror att ungdomen vaknar till och inser att det är allvar när alla aktörer sitter med på mötet:

När han sitter där med 18 stycken kanske han har vaknat upp, fan det här är allvar, det här är på riktigt liksom. Innan kanske det bara är en lek att springa omkring. Helt plötsligt ser han hur det kan gå.

Aktörerna

Många föräldrar betonar att samordnarna är till stor hjälp, eftersom de har koll och tänker på det mesta. Exempelvis beskriver en förälder hur hon fick ett textmeddelande från en av

samordnarna inför valborgsmässoafton om vilka aktörer som arbetade under kvällen och som kunde kontaktas om det behövdes. Ett föräldrapar understryker särskilt att kontaktpersonen har varit till stor hjälp för ungdomen. En stor fördel är att dessa kontaktpersoner har ett kriminellt förflutet, vilket gör att deras barn lättare kan relatera till och lyssna på dem:

De här killarna har ju distans till det hela, de kommer ju från samma bakgrund. De har verkligen varit illa ute, de förstår det här, de är jäkligt kloka.

Föräldrarna upplever också att även de andra aktörerna är väl insatta i ungdomens situation, att de kommunicerar både med varandra och med föräldrarna. Även en känsla av förvåning finns, en del föräldrar trodde inte att så många aktörer skulle vara med i gruppen men att det känns bra att så många bryr sig om deras barn. De upplever att ju fler som är med och engagerar sig, desto bättre. Föräldrarna menar att man inte alltid räcker till som mamma eller pappa, aktörerna kan därmed fungera som en förlängning av dem. En förälder beskriver:

Det är precis som om han har massor av mammor och pappor, känner jag. Alla är med i projektet och alla är engagerade och de pratar fritt med varandra. Det är det som är bra, det finns inga hemligheter.

En del föräldrar kommenterar att det ibland varit två personer från varje instans, men att det egentligen skulle räcka med en. Även vissa aktörers funktion i den sociala insatsgruppen ifrågasätts, där en förälder undrar varför representanter från fritidsgården är med trots att deras barn aldrig har vistats där. På samma sätt tycker vissa föräldrar att det är konstigt att gruppen inte innehåller någon aktör från BUP (barn- och ungdomspsykiatri), eftersom deras barn är aktuella där.

Det uttrycks även åsikter om att det är skönt att insatsen inte fokuserar på deras föräldraskap. En del föräldrars tidigare erfarenheter har varit att socialtjänsten främst kritiserat föräldrarna och inte fokuserat på ungdomens beteende, och att man då bortser ifrån att vilken familj som helst kan råka ut för problem med normbrytande och lagöverträdande barn. En förälder säger:

Vilken Svensson-förälder som helst har de här problemen, man behöver inte vara utslagen förälder för att ha såna här ungar.

Tidpunkten för insatsen

Föräldrarna talar mycket om vikten av att insatsen kommer in i ungdomens liv i rätt tid. En förälder menar på att de här pojkarna kommer att växa upp och blir stora gangsters, om man inte tar tag i situationen omedelbart. De föräldrar som är nöjda med den sociala insatsgruppen tycker att uppstarten skedde precis när ungdomen behövde det som mest, just när det antisociala beteendet tydligt började öka och känslan av maktlöshet infann sig hos föräldrarna. Andra föräldrar tycker att insatsen skulle ha kommit in mycket tidigare, precis när de första tecknen på normbrytande beteende kom, exempelvis när ungdomen började skolka. En förälder berättar:

Skulle vi ha kommit i kontakt med sociala insatsgrupper för tre år sen, när det här började, jag är säker på att då hade han inte kastat bort tre år av sin skola. Då hade de tagit tag i hans kriminalitet. (...). Hade vi haft insatsen i nionde klass när han började skolka, då hade dagen sett helt annorlunda ut.

En annan förälder menar att ungdomen fick insatsen precis i rätt tid:

Hade det gått några månader till kanske det hade varit för sent. Nu kom det här precis när problemen var på väg att explodera och lugnade ner allting.

Ungdomarnas framtid

Många föräldrar uttrycker en oro för hur det ska gå för deras barn i framtiden när den sociala insatsgruppen inte längre är aktuell. Vissa föräldrar berättar att de inte ens vill tänka på att insatsen någon gång kommer att avslutas. Andra föräldrar menar på att det då endast är upp föräldrarna själva att påverka ungdomen i rätt riktning, medan en del föräldrar delvis landar i att det i slutändan är upp till ungdomarna själva att välja vad de vill göra i livet. De önskemål som uttrycks om fortsatt stöd är att ungdomen ska ha en mentor och få coachning i flera år framöver, att det alltså inte räcker med att få stöd endast en kort period. Det nämns också att det är viktigt att ungdomen hinner bli drogfri under insatsperioden och att ungdomen måste få stöd tills skolan är klar. En förälder berättar:

Det kan inte ta slut här i december eller januari, utan det måste fortsätta tills han är klar med skolan i stort sett. Ett par år till alltså. Kanske inte så intensivt som nu, men fortfarande att de har kontakt ett antal gånger i månaden, oavsett om det pågår kriminalitet eller inte för annars kanske de tappar fotfästet igen.

Flera föräldrar diskuterar även de ekonomiska vinsterna som samhället kommer att spara genom att satsa på ungdomar som befinner sig i riskzon. De menar att även om insatserna i sig kostar, kommer det att tjäna in om det hindrar att ungdomarna utvecklar livslånga kriminella karriärer. En förälder säger:

Det kostar mer att göra dumheter. På sikt så är det här bra, helt klart.

En annan förälder tror att om ungdomen sköter sig så kan det få ringar på vattnet och även leda till positiva utfall för andra ungdomar i samma umgängeskrets, som då också vågar sluta med kriminalitet:

Helt plötsligt har man kanske gjort något bra för andra, att de följer honom lite grann. Det kan nog vara rätt grej, om man puttar en kan man nog få med ganska många på köpet.

Aktörernas upplevelser

Nedan beskrivs de teman som återfanns i de intervjuer som genomfördes med 10 professionella aktörer. I tabell 4c sammanfattas de framgångsfaktorer och

utvecklingsområden som uttolkades från de professionella aktörernas upplevelser av att delta i en social insatsgrupp.

Tabell 4c. Framgångsfaktorer och utvecklingsområden tolkade ur aktörernas upplevelser.

Framgångsfaktorer	Utvecklingsområden
Insatsen ger ungdomen uppmärksamhet	Inkludera de äldre kriminella
Insatsen tar bort utrymmet att ljuga	Inkludera flickor
Personkemi mellan aktörerna	Mindre kontor, mer fältarbete
Organiserade och tydliga samordnare	Tydligare arbetsroll för samordnarna
Fysiska möten ökar effektiviteten	En del aktörers relevans på mötena
Inkludering av aktörers yrkeskompetens	Personer med mandat på mötena
Professionella kontaktytor öppnas upp	Skolan resp. socialtjänstens ansvarsområden
Organiserade och flexibla mötesstrukturer	Viktigt med ej stigmatiserande och negativ stämning
Regelbundna och täta möten	Flexibla möteskontor
Åtgärdsplaner tydliggör ansvarsfördelning	
Uppföljning skapar kontroll	
Konkreta, genomförbara och förändringsbara delmål	

Ungdomarna

Många aktörer berättar att de redan har märkt av positiva förändringar hos de medverkande ungdomarna. Förändringarna består av att ungdomarna utför mindre antisociala aktiviteter, är oftare hemma på kvällarna, umgås med andra kompisar som inte begår brott och de anstränger sig i skolan. En del aktörer menar att insatsen passar många av ungdomarna eftersom de tycker om uppmärksamhet och i den sociala insatsgruppen placeras ungdomarna i centrum. En annan fördel med den sociala insatsgruppen kan enligt aktörerna också vara att den tar bort ungdomarnas utrymme för att ljuga, vilket de ofta gjorde tidigare. Nu är de kontrollerade av flera vuxna, och oftast vet någon av aktörerna om ungdomen befann sig någonstans eller gjorde något den inte borde. Andra aspekter som aktörerna berör handlar om urvalet av de ungdomar som ingår i grupperna, där det framhålls att det är viktigt att inte glömma bort de tjejer som också är i riskzon för livsstilskriminalitet och har behov av att vara med i en social insatsgrupp. En aktör berättar:

Jag har sett såna tjejer många gånger. Varje skola har garanterat en sån. Ofta har de hög status också.

Aktörerna menar också att det är viktigt att arbeta brottsförebyggande med de äldre kriminella personerna som ofta fungerar som förebilder åt de yngre. En aktör säger:

De äldre personerna (...) det handlar om rekrytering. De suger åt sig unga personer, som ofta inte är straffmyndiga än, som de använder i sin verksamhet.

Dock är aktörerna inte helt samstämiga i om sociala insatsgrupper är den rätta modellen för just den formen av problematik som berör avhoppare eller om andra verktyg är mer lämpade.

Aktörerna

De professionella aktörerna framhåller att en god relation med de andra aktörerna inom den sociala insatsgruppen var av avgörande betydelse. Ett gott samarbete upplevs handla mycket om en fungerande personkemi mellan de inblandade. Det är viktigt att de som är med i gruppen även är engagerade i ungdomens bästa, vilket aktörerna anser att de flesta i sin sociala insatsgrupp är. Det lyfts också fram att aktörerna upplever att samordnarna är duktiga på att just samordna och samverka underlättas genom att de är organiserade, tydliga och snabba. En positiv konsekvens av samverkansmodellen är att aktörerna har fått en ökad förståelse för hur andra yrkeskategorier arbetar. Särskilt betonas den ökade insikten i socialtjänstens arbete, som tidigare uppfattades som stängd och inåtriktad samt att det var ovanligt att få motiveringar till socialsekreterares agerande. I och med sociala insatsgrupper skapas kommunikationsmöjligheter där de andra aktörerna direkt får veta från socialsekreteraren varför denne gjort på ett visst sätt, vilket upplevs som en stor förbättring. Aktörerna berättar att de numera förstår att socialsekreterarna måste ta hänsyn till socialtjänstlagen, tidigare förstod de inte hur det kunde ta sig uttryck.

En annan uppfattad fördel med sociala insatsgrupper är att nya kontaktytor har öppnats upp mellan aktörerna. Även om de vetat om att de andra aktörernas yrkesområden också är involverade i ungdomens liv, blir det på ett mer personligt plan när man får både namn och ansikte på varandra. Aktörer från skola och fritidsverksamhet känner att de för första gången är inkluderade i socialtjänstens och polisens arbete. De beskriver att samverkansaktörerna tar tillvara på deras centrala roll i ungdomarnas liv, att man inser att lärare och fritidsledare både har viktig information om ungdomarna och är nyckelfigurer i att kunna hjälpa ungdomarna i deras egen miljö. En aktör från kultur- och fritidsverksamheten berättar:

Vi har ju ingen sekretess eller tystnadsplikt, så vi har alltid kunna delge information. Men vi har inte fått nånting tillbaka från soc eller andra, det blir alltid en envägskommunikation. Ibland har det blivit jätteknepig, för vi känner då att vi inte alltid kan hjälpa ungdomen för att vi inte har all samlad information. (...). Nu får vi med oss det, vi är ju kanske de som träffar ungdomarna mest förutom deras föräldrar, så då blir det mycket lättare när man träffar ungdomarna.

Det uttrycks en viss saknad av representanter från föreningslivet, eftersom några ungdomar håller på med sport. Samtidigt menar vissa aktörer att det är bra att ungdomens nätverk även innehåller personer som inte är sammankopplade med den sociala insatsgruppen och att det kan kännas skönt för ungdomen att inte alla vuxna i närheten vet vad som händer. En annan åsikt beträffande vilka aktörer som ingår i insatsgruppen är att den borde bestå av personer som har mandat att ta beslut på plats under mötena. När så inte är fallet, upplevs det resultera i tidsförlost och ineffektivitet när aktören utan beslutsmandat i sin tur måste kolla med sin chef. Aktören beskriver:

Man sitter och pratar, och sen säger man att man måste prata med sin chef. Okej, då kunde jag ha gjort det själv. Då har jag förlorat tid, då behöver jag inte din hjälp.

Vissa motsättningar beskrivs även mellan skola och socialtjänst, där det ofta är otydligt vem som har ansvar för ungdomen. Detta uppstår särskilt när det inte är en konkret distinktion mellan fritid och skoltid eftersom ungdomen ibland är hemma under dagtid när han eller hon egentligen borde vara i skolan. En aktör skildrar situationen:

Det är byråkratier mot varandra som går efter vad som ska stå och vad som inte ska stå och definitioner om vad som är fritid och vad som är skoltid. De sakerna kan man uppleva att det blir konfrontationer med.

Aktörernas arbetssätt

De utvecklingsområden som de professionella aktörerna lyfter fram berör främst deras egna arbetssätt. Aktörerna anser att verksamheten inom ramen för sociala insatsgrupper behöver utspela sig mindre på kontorsmiljö och mer ute på fältet där ungdomarna befinner sig. De menar att om aktörerna möter ungdomarna halvvägs ökar chanserna till att ungdomarna blir mer bekväma och benägna att känna förtroende för aktörerna, vilket ger signaler om att allt inte enbart sker på myndigheternas premisser. En aktör förklarar:

Det är ungdomar som är rädda, de är rädda för att ha kontakt med myndigheter, de är rädda för att prata med myndigheter. De är rädda för vilka konsekvenser det ger dem, inte ur ett juridiskt myndighetsperspektiv utan ute på gatan.

Det uttrycks även en oro för att samordnarnas arbetsroller riskerar att vara för flytande och odefinierade. Dels att det ibland är oklart vilka uppgifter som är samordnarnas och vilka som är socialsekreterarens, dels att samordnarna utför handlingar som egentligen upplevs vara ungdomens föräldrars ansvar. Förutom att det kan vara uttröttande och stressigt för samordnarna, kan det också resultera i att föräldrarna backar tillbaka trots att de istället borde ta en tydligare föräldraställning. En aktör säger:

Det ju väldigt lätt för föräldrarna, när det kör ihop sig på kvällen, att ringa någon aktör och säga att ”nu kommer inte min son eller dotter hem och jag vet inte vad jag ska göra”. Det blir lite onaturligt för det är ju föräldrarnas uppgift att om barnet springer hemifrån så får man faktiskt springa efter. Då blir det lätt att de tänker att de istället ringer någon av oss istället.

En frågeställning som väcks av vissa aktörer är huruvida alla aktörer behövs på varje möte. De exempel som lyfts fram är att en del aktörers arbetssätt skiljer sig från de intensiva, konkreta och kraftfulla åtgärder som den sociala insatsgruppen utgörs av. Exempelvis kan det familjebehandlande stödet bestå av en mer grundlig och långsammare process, som ligger latent under en längre tidsperiod. I övrigt betonas vikten av att aktörerna kommunicerar med ungdomen på ett sätt som inte är stigmatiserande. Även om det är svårt att komma ifrån att insatsen är problemfokuserad, gäller det att aktörerna även lyfter det positiva som ungdomen gör och att tydliggöra för ungdomen att det är dennes handlingar som är dåliga, inte han eller hon som person. En aktör menar:

Om ungdomen kommer 10 minuter för sent till skolan, men nu kom han till skolan, förut var han aldrig där. Varför ska vi då diskutera om de här 10 minuterna, när vi kan vara glada att han kom till skolan? Man får ta det därifrån och jobba vidare. Att man höjer de sakerna som han faktiskt gör rätt.

Mötena

Upplägget på och strukturen av arbetet med de sociala insatsgrupperna uppfattas som något som borde kommit tidigare, vilket är ytterligare en indikator på att aktörerna är nöjda med hur projektet hittills har genomförts. Många aktörer anser att insatsmötena i sig är välorganiserade och att det finns utrymme för flexibilitet, där mötena kan anpassas utefter ungdomens situation. Om något händer är det möjligt att snabbt sammankalla berörda aktörer:

Det kan hända väldigt mycket på väldigt kort tid. När det väl händer är det viktigt att det går snabbt och att det inte går tre månader innan det blir någon form av möte. (...). Ett dåligt val tar två sekunder att göra, sen så är hela karusellen igång, då är det viktigt att man har kontakt med de personer som rör sig i ungdomens krets.

Mötena resulterar även i att respektive aktör får en mer samlad helhetsbild av ungdomen än vad som varit möjligt tidigare, då var och en satt med sitt perspektiv utan ett naturligt forum att sammanfoga det med andras perspektiv. Att det blir individuella möten mellan aktörerna leder också till en ökad effektivitet och istället för att försöka nå rätt person via mail eller telefon kan man ha en direktkommunikation i samband med mötet. En aktör säger:

Nu har vi en och samma bild när vi sitter där tillsammans. Nu kan vi prata med varandra, hur vi tillsammans kan stötta den här personen. Annars gör var och en det i sin egen kammare och kanske gör man samma saker eller gör saker i fel ordning.

Det kan också leda till att aktörerna snabbare får insikt i allvarsgraden gällande problemområden i ungdomens liv, som de tidigare inte hade fått. Svårigheterna tar sig ofta uttryck under en längre tidsperiod, medan många av aktörerna bara gör nedslag i ungdomens liv i korta sekvenser. Genom att samverka kan man bygga upp en mer enhetlig bild av ungdomens problematik, vilket en aktör beskriver:

Om man inte har så bra koll på de andra verksamheterna, då kan det ta så mycket längre tid innan man uppmärksammar att det var värre än vad vi trodde. (...). Har man ett tajt samarbete med polisen, fritidsgård, skola, så tror jag att man fångar upp det här.

Det upplevs också som att mötena bokstavligen visar ungdomen att alla närvarande aktörer är där för dennes skull och för att de vill att han eller hon ska få ett bättre liv. På mötena finns alltså alla pusselbitar för förändring på plats. Att ses en gång i månaden och en timme åt gången tycker aktörerna är tillräckligt, eftersom det också finns flexibilitet och utrymme till att träffas oftare om behovet skulle uppstå. Den täta kontakten leder till att ungdomen lättare kan bygga upp ett förtroende för de involverade aktörerna. Att mötet oftast är en timme upplever aktörerna som lagom tid för ungdomen att orka sitta med och vara uppmärksam. Själva innehållet på mötena är också uppskattat. Aktörerna anser att arbetet med

åtgärdsplanerna och den återkommande uppföljningen av åtgärderna är bra eftersom det säkerställer att ingen uppgift faller mellan stolarna och det blir tydligt vem som ska göra vad. En aktör menar:

Då finns det en motivation och uppmuntran för oss i vår egen yrkeskår att uppfylla de här målen, jobba med dem och göra det på ett effektivt sätt. Generellt sett i socialt arbete kan väldigt mycket ta väldigt lång tid. Man pratar mycket om att göra saker, men ingen vet riktigt vem som ska göra det. Då tenderar det att rinna ut i sanden. Det tycker jag att sociala insatsgrupper ändrar på.

Det beskrivs även som att uppföljningen av åtgärdsplanerna skapar en slags kontroll sinsemellan aktörerna, där det kan få den enskilde aktören att utföra sitt åtagande eftersom denne vet att det kommer att följas upp:

Även om det inte är syftet med åtgärdsplanerna, tycker jag att det är bra att om man inte har gjort det man ska så sitter man där och skäms. Och det tycker jag att man ska göra, för vi jobbar med människor, vi ska ge vårt yttersta och göra det vi ska göra.

Även arbetet med delmålen framhålls som positiva eftersom de är konkreta, genomförbara och förändringsbara:

Nu jobbar jag med en ungdom där målet är att få honom tillbaka till fritidsgården. Det är ett typiskt tydligt mål som man kan tänka är rimligt att genomföra, och för att han ska få komma tillbaka ska han besöka fritidsgården 3-4 gånger med en vuxen.

Att målen även är verklighetsnära leder även till att ungdomen kan bocka av dem och få inneha känslan av att han eller hon rör sig framåt i rätt riktning. Några aktörer berättar om tidigare erfarenheter av delmålsarbete i andra projekt, där delmål ofta har varit för stora och statiska. Om något händer i ungdomens liv revideras sällan målen, trots att det kan innebära att nya utmaningar uppkommit. En aktör säger:

Det känns rimligare att sträva efter de här målen än att ha mål på ett papper, sen under sex månaders tid ska man jobba mot de målen, sen kan det hända precis vad som helst under de sex månaderna.

I den sociala insatsgruppen tar man istället hänsyn till ungdomarnas rådande livssituation. Exempelvis, om ungdomen inte går till skolan överhuvudtaget kan delmålet vara att gå på minst en lektion om dagen och öka sin närvaro. Ett sämre anpassat delmål skulle istället vara ett för stort och ouppnåeligt steg i ungdomens nuvarande situation, till exempel att vara behörig till gymnasiet (även om det förstås kan vara ett långsiktigt mål). Det gäller alltså att börja i rätt ända. Om något inträffar, ska delmålen kunna ändra prioritering. En aktör berättar:

Jag hade en ungdom vars bror gick bort, då var helt plötsligt inte skolan jätteviktigt, utan då var det ett stöd runt det. Och så är ju livet.

Samma aktör beskriver de flexibla fördelarna med sociala insatsgrupper med följande ord:

Det är rörligt och levande, precis som människor är.

Vissa delar i modellstrukturen framhålls som särskilt kritiska. En aktör menar att det kan vara svårt för vem som helst att vara föremål för diskussion och prata inför en folksamling, vilket kan stämma särskilt väl för en ung människa. På ett möte kan det vara över 10 personer som ungdomen ska prata inför, och lika många personer som pratar *om* ungdomen. Därför betonar en del aktörer att det är viktigt att mötena inte utgörs av alltför negativ stämning, även om det kan vara svårt att komma ifrån att insatsen är problemfokuserad:

Musten kan gå ur ungdomen om det blir för mycket kritik eller för mycket saker som ska fixas.

Det nämns även att mötenas placering inte alltid behöver vara i socialtjänstens lokaler, utan också kan flyttas runt till andra platser eller bland de andra professionella aktörernas arbetsplatser. Huddinge kommun är en stor och utspridd kommun, då måste man kunna anpassa verksamheten efter det. En aktör beskriver:

De här familjerna är ofta socioekonomiskt svaga, har svårt att ta sig till olika platser, de kanske inte har bil eller körkort, det är långa avstånd, från Skogås tar det 40-50 minuter med buss. (...). Nu har vi bara varit här i Flemingsberg, men i framtiden kanske vi kan flytta hela mötet till exempelvis Skogås.

Även om många av aktörerna framhåller att det råder ett öppet diskussionsklimat på mötena, menar en del att vissa ämnen kan upplevas som svårare att prata om på mötet i den sociala insatsgruppen. Några aktörer nämner att det kanske bör hållas ytterligare ett möte där färre ingår och där man kan diskutera mer personliga och privata ämnen gällande ungdomens situation och familjeförhållande. En aktör säger:

Allt kan man faktiskt inte prata om på mötena. Man kan prata om nästan allt, men vissa saker blir väldigt känsliga.

Projektgruppens upplevelser

Nedan beskrivs de teman som återfanns i fokusgruppsintervjun som genomfördes med projektgruppen. I tabell 4d sammanfattas de framgångsfaktorer och utvecklingsområden som uttolkades från medlemmarnas upplevelser av sociala insatsgrupper.

Tabell 4d. Framgångsfaktorer och utvecklingsområden tolkade ur medlemmarnas upplevelser.

Framgångsfaktorer	Utvecklingsområden
Tydliga projekt mål	Tidigare tydliggöranden av sekretessregler
Bra information innan start	Ovisshet om projektets framtid
Konkreta och tydliga möten	Bredare yrkesrepresentation, t ex rektor, skola
Ökad kunskap i de andra verksamheterna	Fler namn på potentiella ungdomar från fler håll
Högt i tak och konstruktivt forum	Motivera motvilliga föräldrar

Respektfull ton gentemot ungdomarna	Mer praktisk input i förarbetet
Större och fördjupad kunskap om ungdomarna	Kort projekttid
Snabbare väg till andra insatser	Mer återkoppling om det dagliga insatsarbetet
Sekretesslätnaden ger öppnare samtal	

Uppstarten

Projektgruppens medlemmar hade fått information om projektet i ett tidigt skede och upplevde redan från början att målet och syftet med projektet var tydligt. En medlem minns sitt intryck av att det upplevdes som ovanligt konkret och strukturerat, vilket gjorde att projektet kändes genomförbart. En del anser att det i viss utsträckning var rörigt med vilka roller och funktioner som gruppen skulle innehålla i början, men att det föll på plats och löste sig allt eftersom genom en naturlig process. Vid uppstarten och deras första projektgruppsmöte var medlemmarna också olika väl insatta i vad sociala insatsgrupper innebar, där vissa har varit med sedan planeringsstadiet medan andra blivit aktuella först vid det första projektgruppsmötet.

I början fanns det en viss osäkerhet kring hur projektgruppen skulle förhålla sig till sekretessbestämmelserna på den praktiska nivån. Det gällde främst två situationer: hur de diskuterar potentiella ungdomar till insatsen samt hur de diskuterar ungdomar som samtyckt till insatsen. Av den anledningen upplevdes det första mötet som något återhållsamt. Men alla funderingar kring sekretessfrågorna lyftes upp till styrgruppen och till kommunjuristen, och på det nästkommande projektgruppsmöte var det lättare att prata på ett sådant sätt och om sådana saker som tidigare hade omgärdats av sekretess. En projektmedlem beskriver situationen:

Första mötet kommer jag ihåg att vi var lite försiktiga, speciellt (namn) som sitter med alla individer var lite mer återhållsam.

Några av medlemmarna resonerar kring att de i början märkte av att det hade varit en fördel om de med samordnarrollen, med sina praktiska perspektiv, hade varit delaktiga tidigare i processen. Nu hade det enbart varit personer på chefsnivå som varit involverade i arbetsgruppen när förarbetet och de övergripande direktiven skapades. En del saker i direktiven har inte fungerat, där en del av dem har kunnat anpassas i ett senare skede medan andra inte har varit förändringsbara. Främst handlar det om att projekttiden upplevs vara alldeles för kort. Många i projektgruppen hade gärna föredragit två års projekttid, eftersom det tar ett tag innan de klarlagt alla praktiska detaljer och struktur som är särskilt anpassade efter Huddinge kommuns förutsättningar. En projektmedlem säger:

Vi snickrar ju fortfarande på det här och försöker få till det.

Mötena

När projektgruppsmedlemmarna väl började diskutera med medvetenhet om hur de skulle förhålla sig till sekretessbestämmelserna, beskrivs det som ganska skönt att på mötena kunna prata om de ungdomar som samtyckt till insatsen och därmed med sekretessen upphävd:

Det är ganska behagligt att få veta från alla på så pass många olika positioner vad som händer. Att man kan dela den informationen, det känns tillfredsställande.

Beträffande själva projektgruppsmötena tycker medlemmarna att det fungerar väldigt bra, till och med över förväntan enligt en av medlemmarna. Mötena framställs som konkreta och tydliga samt att det är ett lagom antal projektmedlemmar inblandade. De beskriver mötena som väl investerad tid eftersom det faktiskt blir en praktisk samverkan på individnivå som upplevs som effektiv eftersom arbetet sker så pass specifikt och konkret. Sedan tycker medlemmarna även att det finns ett stort värde i att de får lära sig mer om hur de andra verksamheterna arbetar, vilket även avspeglar sig tillbaka i deras egen verksamhet. En projektmedlem säger:

Annars kan det lätt bli så där att ”soc gör ingenting och polisen gör ingenting”. Men på nåt vis blir det så att jodå, det händer saker. Det tycker jag har fått en sån effekt, att man kan säga det till många som jobbar.

En sådan insikt leder följaktligen till att de får större förståelse för varandra. Medlemmarna upplever också att det är högt i tak på mötena, att det är ett konstruktivt forum och att de kan lyfta de flesta frågor. Öppenheten anser de är en förutsättning för en god samverkan. Det nuvarande tidsspännet mellan mötena, att ses var fjärde vecka, tycker projektgruppsmedlemmarna fungerar bra och de är alla positivt inställda till att fortsätta ses på samma sätt och med samma struktur i framtiden.

Dock tycker några av medlemmarna att ovissheten om huruvida sociala insatsgrupper kommer att fortsätta i framtiden har en negativ påverkan på vissa delar av deras arbete i projektgruppen, bland annat om de ska fortsätta att ta in nya ungdomar. Medlemmar hade föredragit att styrgruppen hade tagit beslut om projektets framtid i ett tidigare skede. Det finns också önskemål om att samordnarna berättar mer om det praktiska och dagliga arbetet i de sociala insatsgrupperna och mer detaljerat om vilka aktörer sitter med i grupperna och hur utvecklingen ser ut för respektive ungdom. Gällande representationen på projektgruppsmötena uttrycker flera medlemmar en viss saknad av en person på ledningsnivå från barn- och utbildningsförvaltningen. Förslagsvis skulle en rektor kunna passa i projektgruppen, menar en medlem:

En rektor har dessutom möjlighet att sprida kunskap, de har ju speciella rektorsträffar. Det får andra effekter än vad jag kan ge.

En annan medlem tycker att en representant från kyrkan saknas. Medlemmen tror att det skulle vara funktionellt och effektivt eftersom de möter många ungdomar och innehar stor

kunskap om dem. Samtidigt diskuteras även att den primära utmaningen vad gäller att hitta rätt personer till projektgruppen beror att Huddinge är en utspridd kommun med flera kommundelar. Eftersom få personer arbetar övergripande med hela kommunen, menar en medlem att ett utvecklingsområde kan vara att plocka ut de personer som är starka i sina respektive områden. Där menar en annan medlem att det redan är vad som görs på den praktiska nivån, nämligen att de sociala insatsgrupperna består av specifika aktörer som är relevanta för just den aktuella ungdomen. Båda är dock överens om att det alltid går att förbättra spridningen på alla involverade aktörer.

Ungdomarna

Den främsta funktionen i projektgruppen är att välja ut de ungdomar som ska ingå i de sociala insatsgrupperna, och det tycker medlemmarna är ett viktigt uppdrag. Även om socialtjänsten har sista ordet om vilka ungdomar som erbjuds insatsen, så är det värdefullt att gemensamt kunna diskutera potentiella ungdomar. Det både ökar möjligheten för att få in fler förslag samt reducerar risken att urvalsprocessen blir alltför enkelspårig. En projektmedlem nämner att denne hade förväntat sig att en lång lista på ungdomar skulle upprättas och att de skulle behöva noggrant överväga vilka ungdomar som skulle prioriteras att få insatsen. Vid tidpunkten för intervjun hade ett 20-tal namn varit uppe för diskussion sedan oktober, vilket som upplevdes som ganska tunt av vissa medlemmar:

Jag tror att som en utvecklingsdel i det här, det är klart att det finns mer ungdomar. Och ifrån alla håll, från socialtjänst, polis, fritidsgård och skola.

Utifrån de ungdomar som föreslagits har projektgruppen ändå haft en gemensam syn på vilka som är i behov av insatsen. Det har ofta handlat om ungdomar som varit kända för projektmedlemmarna sen tidigare. En medlem beskriver:

Man kan väl se det så att man identifierar områdena, man identifierar ungdomarna. Ofta har ju socialtjänsten och polisen samma bild för vi har ju brottsdelen och socialtjänsten har familjedelen och skolan, och får ju också information från vår sida. Per automatik blir det en ganska samlad bild av dessa ungdomar.

På flera möten har projektmedlemmarna diskuterat de ungdomar de inte har lyckats få med i sociala insatsgrupper, vilket främst har berott på att ungdomarnas föräldrar varit motvilliga till insatsen. Medlemmarna har funderat över hur de ska hantera situationen när man inte lyckas få med föräldrarna i arbetet. Projektgruppsmedlemmarna är samstämmiga i att det är av stor vikt att alla deltagare i insatsgruppen är där av frivillighet, men att man samtidigt kan försöka förbättra motivationsarbetet för att öka chanserna till att samtycke ges.

Andra frågeställningar projektgruppsmedlemmarna diskuterat beträffade urvalet av ungdomar är hur de ska ta ställning till om flera ungdomar som får insatsen är med i samma gäng, bor i samma område eller går i samma skolklass. I varje fall hitintills har det landat i en individuell bedömning av den enskilde ungdomen och om vad som varit lämpligt i just dennes fall. Det uttrycks en åsikt om att de kanske har ett för snävt synsätt gällande definitionen av

målgruppen och vilka ungdomar de anser är aktuella för insatsen. Vid intervjutillfället var alla medverkande pojkar, men projektmedlemmarna anser att de borde bli bättre på att få syn på och fånga upp flickor. Samtidigt uttrycks åsikter om att det ändå är fler pojkar som uppvisar den här typen av normbrytande beteende och att fördelningen avspeglar hur verkligheten ser ut. En medlem understryker att flickor oftast har andra typer av problem:

Däremot har vi otroligt mycket psykisk ohälsa, vi har ju andra saker på tjejerna.

Projektgruppsmedlemmarna menar att även om det är viktigt samhället även möter flickornas behov, så ska ju sociala insatsgrupper fokusera på de ungdomar som har kriminalitet som huvudproblematik oavsett könstillhörighet. Projektgruppen har också funderat över hur de ska hitta balansen mellan att fokusera på ledarfigurer och den så kallade ”svansen”, alltså de som blivit nyrekryterade. En medlem formulerar problematiken:

På vilken nivå ska ungdomarna befinna sig i kriminalitetskarriären, alltså hur långt ska det ha gått?

Men eftersom de ändå varit överens om de ungdomar som föreslagits har det inte blivit ett problem i realiteten, utan främst i teorin. En projektmedlem anser att denna diskussion kan bli ännu viktigare om målgruppens ålder i framtiden skulle bli ännu yngre, eftersom yngre barn inte uppvisar samma tydliga och konkreta kriminella beteende som äldre ungdomar.

Innan det första mötet fanns det en viss oro för hur de i projektgruppen skulle prata om ungdomarna, hur tonläget skulle vara, eftersom de tidigare inte samverkat på individnivå. Alla är dock överens om att det sker på ett respektfullt sätt:

Att man inte sitter och har det här kafferepspratet, utan att det finns en riktning med det hela tiden. Det tycker jag är viktigt. Dels att man pratar om dem på ett respektfullt sätt, och dels att man är på väg nåanstans med det. Det tycker jag ändå att vi är.

En ytterligare positiv fördel med att samverka på det här sättet beskrivs vara att de får större och fördjupad kunskap om flera ungdomar. Även om sociala insatsgrupper inte passar alla, så får man kännedom om de ungdomar som ligger i riskzon och som kan behöva stöd och hjälp på andra sätt. En risk som tas upp är att utan sociala insatsgrupper hade flera ungdomar troligtvis cirkulerat runt i flera år innan de fått rätt insats. En projektgruppsmedlem beskriver:

I och med att vi lyfter det här i projektgruppen går ju vi tillbaka till våra olika enheter och funderar på hur vi ska kunna hjälpa. Om de inte är aktuella för sociala insatsgrupper av olika anledningar, men då kanske de är aktuella för andra insatser. Men då måste ju socialtjänsten få in mer uppgifter. (...). Samverkanspartners blir mer och mer involverade tack vare, tror jag, att vi har en sån här grupp.

En annan positiv situation som har uppstått är att det upptäcks att ungdomar som har fått insatsen egentligen behöver andra typer av insatser, vilket alla i projektgrupper instämmer i. Projektet kring sociala insatsgrupper skapar ett forum för att få information kring

ungdomarna, informationsutbytet sker mycket snabbare än vanligt och resulterar även i att aktörerna snabbare kan sätta in rätt hjälp. En medlem ger exempel på detta:

Vi har ju två ungdomar som har droppat av från sociala insatsgrupper eftersom de har blivit placerade, det kan man ju se som ett nederlag eller som en framgång. Nu har vi idag pratat som att det nog är en framgång. Det är kanske tack vare sociala insatsgrupper som den här belysningen på dem har skett så snabbt.

Projektgruppen diskuterar svårigheterna när sociala insatsgrupper används som en påföljd och alltså utgör en del i ett så kallat ungdomskontrakt. De flesta ungdomar har fått insatsen som bistånd via socialtjänsten, men två ungdomar har fått insatsen som en påföljd. De problem som kan finnas med ett sådant användande är att det kan vara svårt att veta när man ska återrapportera, alltså vad som ska räknas som misskötsel av domen. Eftersom sociala insatser innehåller flera delar, är det möjligt att en ungdom missköter vissa delar men sköter andra delar. Det har börjat gå upp för medlemmarna att användandet av sociala insatsgrupper som påföljd i de flesta fallen troligtvis inte skulle fungera särskilt bra. En medlem säger:

Det funkade i det här specifika fallet, där behövdes den tydligheten, men generellt så blir det för rörigt, vad är misskötsamhet av insatsen, men framförallt kan man inte tvinga in ungdomen i den här formen, utan det måste byggas på att man har egen motivation, man vill förändra sin situation, man vill ta hjälp. Man kan inte tvinga någon sitta i en ring med 15 vuxna.

Mycket av diskussionerna på projektgruppsmötena har även handlat om den begränsade möjligheten att erbjuda ungdomarna praktik och feriejobb. Projektgruppsmedlemmarna framhåller att arbetsmöjligheter är ett av de alternativ som samhället borde kunna erbjuda och som står i någorlunda proportion till de fördelar kriminalitet kan föra med sig. Huddinge kommun erbjuder sommarjobb till ungdomar födda mellan åren 1997-1998, men dessvärre är flera av ungdomarna i de sociala insatsgrupperna äldre. Regelverket gör det alltså svårt att ge dessa ungdomar särskild hjälp att få ett arbete. Ett alternativ som har diskuterats på projektgruppsmötena är huruvida det på högre nivå kan beslutas om att avsätta en del av praktikplatserna eller feriejobben till ungdomarna som får denna insats, alltså att arbetsmöjligheten därmed blir en del i det sociala insatsgruppspaketet.

Styrgruppens upplevelser

Nedan beskrivs de teman som återfanns i fokusgruppsintervjun som genomfördes med styrgruppen. I tabell 4e sammanfattas de framgångsfaktorer och utvecklingsområden som uttolkades från medlemmarnas upplevelser av att sitta i styrgruppen för projektet kring sociala insatsgrupper.

Tabell 4e. Framgångsfaktorer och utvecklingsområden tolkade ur medlemmarnas upplevelser.

Framgångsfaktorer	Utvecklingsområden
Genomarbetad projektplan	Räkna rätt på arbetsomfattning och resurser tidigare
Struktur och ordning på mötena	Hantering av kommunöverskridande ungdomar
Kvalitet framför kvantitet gällande antal	Insats i proportion till ungdomarnas problembild

medverkande ungdomar
Systemteoretiskt synsätt på ungdomarna
Medverkan från kultur- och fritid
Rätt personer med rätt mandat
Förankring på chefsnivå
Engagerade personer på nyckelpositioner
Insyn i ungdomarnas liv

Uppstarten

Styrgruppsmedlemmarna berättar att i början av deras möten behandlade de många frågor från projektgruppen som behövdes lösas, eftersom det hade varit projektgruppsmöte innan styrgruppen träffades första gången. Bland annat var det en del frågetecken kring hur man skulle se på sekretessen och hur den skulle hanteras som följde med under flera möten. Även om projektstarten gick snabbt och det var många punkter som behövdes diskuteras, tyckte medlemmarna att det var en stor fördel att projektplanen var genomarbetad och att det har varit väl investerad tid att fokusera på den i ett tidigt skede. Medlemmarna sa också att det märktes tidigt att omfattningen på projektledartjänsten behövdes utökas, det räckte inte att en person totalt sett arbetade halvtid som både samordnare och projektledare, utöver ytterligare en samordnartjänst på halvtid. En i gruppen anser att det var något man borde ha räknat ut i förväg, att det är viktigt att man redan innan projektstart klargör vilka resurser som finns att röra sig med:

Det är ett konstigt sätt att starta det hela på. Vi hade alltså räknat fel innan vi började, men vet ändå om det så fort vi startade.

Ungdomarna

Redan på första möten bestämde styrgruppen att målet var att 10 ungdomar ska ha medverkat i en social insatsgrupp innan projekttiden tar slut. Men medlemmarna betonar även att insatsen ska utgöras av kvalitet, inte av kvantitet, och att det ändå skulle vara okej om färre ungdomar vid projektslutet hade fått insatsen. Projektledaren berättar att de uppnått målet med 10 ungdomar, efter att det totalt har varit ett 30-tal potentiella ungdomar uppe för diskussion på projektgruppsmötena fram till juni månad.

Styrgruppsmedlemmarna har också diskuterat hur man ska förhålla sig till de ungdomar som ingår i Huddinge kommuns sociala insatsgrupper, men som spenderar mycket tid i andra kommuner. Den problematiska situation som uppstår är hur nätverket ska sättas samman för den kommunöverskridande ungdomen eller den ungdom som inte alls vistas i kommunen utan endast är bokförd där. En medlem anser att det blir ett dilemma, men att man inte kan välja bort en ungdom endast på grund av att den sällan vistas i kommunen. Eftersom det är ungdomen som ska vara i centrum i en social insatsgrupp, måste de professionella aktörerna kunna anpassas utefter ungdomen. Det diskuteras att Huddinge måste kunna samarbeta med andra kommuner:

Man kanske ser det här på flera ställen. Våra kommungränser och de gränser vi sätter upp i våra myndigheter stämmer ju inte överens med verkligheten. Man kanske kan börja samverka kommuner emellan på ett annat sätt, det kanske kommer.

En medlem nämner att Huddinge kommuns socialtjänst har länkar inom polisen, en ungdomskoordinator och en person som arbetar med lokalt underrättelsestöd, vilka har en övergripande blick både på kommunens ungdomar och över hela Stockholms län. Samtidigt har vissa sociala insatsgrupper haft kontakt med andra kommuners fältarbetare och polis i viss uträkning.

Sociala insatsgrupper är en aktionsfokuserad insats, där en kraftsamling görs för att underlätta för ungdomen att förändra sin livssituation. Dock betonar projektgruppen vikten av att ha ett systemteoretiskt synsätt på ungdomarna och betrakta deras livssituation som en helhet, eftersom man oftast måste förstå vad ungdomens problem är innan problemet kan lösas. En medlem påpekar risken:

Annars kanske man löser fel saker, och inte problemet.

Det nämns även att socialtjänsten många gånger kombinerar underliggande insatser som behandlar olika problemdimensioner och att en övergripande insats både kan fokusera på behandlande och mer praktiska moment. Samtidigt betonas att de som arbetar med ungdomarna måste vara prestigelösa och ska kunna avsluta den sociala insatsgruppen om det kommer fram att en annan insats bedöms vara mer effektiv. En medlem säger:

Hamnar man i det borde man fundera på om det är nån annan insats som, om det är för mycket familjeproblematik så kanske LIHF⁵ är bättre, då måste man vara prestigelös och prova nånting nytt, det här ger inte resultat.

Ett angränsande ämne är huruvida insatser kan vara skadliga för en ungdom och risken att samhällets ingripande snarare stämplar ungdomen med en kriminell etikett än att förebygga kriminalitet. Dock menar en medlem att man då måste ställa sig frågan vad som kan hända om samhället istället avstår från att sätta in insatser:

För då fortsätter polisen med sitt, de är besvärliga på fritidsgården, och vi får in orosanmälningar och utreder, då fortsätter vi ju stigmatisera utifrån de uppdrag vi har som myndigheter och parter i ungdomens liv. Nu går vi ju ändå in med nya ögon och söker ”hur ska vi komma ur det här då? Vilken hjälp behöver ni?”

Styrgruppsmedlemmarna anser att det genomgående måste föras en diskussion om insatsen är rätt för ungdomen och huruvida den utgörs av rätt proportion i förhållande till ungdomens problembild. En åsikt är att det alltid finns en risk att socialtjänsten sätter in för kraftfulla åtgärder, men att man fortfarande måste kunna lita på att de professionella beslutsfattarna kan göra den bedömningen. Ett annat perspektiv som lyfts fram är att målgruppen för sociala

⁵ Lösningsinriktad intensiv hemmabaserad familjebehandling.

insatsgrupper redan befinner sig i kriminella kontexter och umgängen och att det är sannolikt att många redan innan samhällets ingripanden hunnit etablera en kriminell identitet. Beträffande de egna erfarenheterna i Huddinge berättar en medlem att problemet snarare har varit det motsatta för en del av ungdomarna, nämligen att sociala insatsgrupper har varit en för mild insats och ungdomarnas problembild har varit för omfattande:

Sociala insatsgrupper har varit lite för light för de bekymmer som de här ungdomarna har haft, alltså i deras totala livssituation. Men den har vi ju då fått syn på.

Det resoneras även en del om de situationer där det uppstått hinder för att få till ett samtycke till en social insatsgrupp. I de flesta fall har det handlat om föräldrar som inte har godkänt sitt barns medverkan, medan ungdomen själv har samtyckt:

Det är föräldrar och familjer som inte är intresserade av insynen från myndigheter, och då är det svårt.

Erfarenheterna har hittills varit att det har gått minst bra för de ungdomar där föräldrarna inte är särskilt engagerade. Styrgruppen landar i att grunden i insatsen ändå måste vara att ungdomarnas föräldrar är motiverade och hjälpsökande. De ungdomar som helt saknar stöd från sina föräldrar får samhället försöka hjälpa på andra sätt och med andra insatser.

Styrkorna

Styrgruppens medlemmar är samstämmiga i att den organisatoriska delen i projektet fungerar mycket bra. Samverkansmodellen upplevs vara välfungerande i alla led: både i styrgrupp, projektgrupp och i de sociala insatsgrupperna, vilket i sin tur även påverkar varandra positivt. De anser också att det är väldigt positivt att kultur- och fritidsdelen och fritidsgårdarna är med och utgör en betydande part i de sociala insatsgrupperna, som de tror är mindre vanligt i andra kommuner.

Fritidsgårdarna har ju jättestor kännedom om ungdomarna så det är ju synd att missa det. (...). Det är ju en frustration de väldigt länge känt, att man ofta har missat dem.

Flera i styrgruppen tror att fördelarna är att det sitter rätt människor med rätt mandat med i den egna gruppen, som bland annat gör det möjligt att snabbt lösa frågor som aktualiseras på de olika nivåerna. Mötena beskrivs som ett tillfälle där det faktiskt blir verkstad av samverkan, och som inte bara utgörs av tomma ord och löften. Medlemmarna tycker att det har varit bra förberett inför varje styrgruppsmöte och att projektgruppen gett dem relevanta och konkreta frågor att fatta beslut om. De anser också att det har varit bra struktur och ordning på mötena där dagordningen blir grundligt men effektivt avhandlat. Även om andra kommuner har engagerade personer som brinner för projektet, så tror de att Huddinge kommuns styrka särskilt är att projektet är väl förankrat på hög chefsnivå genom Samkraft⁶ och med starkt kommunalpolitiskt engagemang. Det blir tydligt att det råder en känsla av

⁶ Samverkansorganisation som verkar för att barn och unga i Huddinge ges goda förutsättningar med målet att minska kriminalitet, missbruk och psykisk ohälsa i kommunen.

samstämmighet inom kommunens olika nivåer i att projektet kring sociala insatsgrupper är betydelsefullt och värt att investera i, vilket då sprider sig till de andra som arbetar inom projektet. Det går även åt andra hållet också, menar en medlem:

Det är alltid viktigt vilka personer som man plockar fram som projektledare. Det gäller att ha rätt personer. Jag vet att Huddinge kommun hade tänkt till redan vilka personer man hade kunnat tänka sig. Sen kan man ha hur mycket organisationer och sånt där som helst, men har man inte nån som verkligen vill och driver går det inte. Det gäller att ha bra personer på nyckelpositioner.

Att mäta framgång

Styrgruppen har diskuterat mycket kring hur de ska följa upp projektet och hur de ska mäta huruvida resultatet är framgångsrikt. De menar att man kan se det ur flera perspektiv: både om ungdomarna faktiskt slutar begå brott, men också ur de professionella aktörernas och ungdomarnas syn, alltså de subjektiva bedömningarna bland de som arbetar praktiskt i projektet. Medlemmarna berättar att de har fått signaler från de som ingår i de sociala insatsgrupperna att det går framåt, vilket de anser ger signaler om att metoden är effektiv att arbeta med. En medlem hänvisar till vad dennes personal har fått för intryck av sociala insatsgrupper:

De vill inte tillbaks till det gamla där de bara skriver ett papper och skickar till soc, sen ser man ungdomarna där ute och inte riktigt förstår vad som händer. Så det har landat riktigt, riktigt bra.

En uppfattning i styrgruppen är att det nog är problematiskt att tro att projektet kommer att leda till att ungdomarna kommer förändra sitt beteende på en dag:

Jag tänker att ett sånt här projekt inte kommer att leda till att det blir ett 'halleluja' för de här ungdomarna, men vi har ju sett på den här korta tiden att det är två ungdomar som har blivit placerade, kanske tack vare insatsen, de hade nog blivit det ändå men det hade nog tagit längre tid. (...). Då får man se, är det positivt eller negativt? Jag ser nog att det är positivt.

Medlemmarna menar att även om just denna insats direkt inte leder till ett bättre liv, kan det alltså leda till en annan insats som passar bättre. De tycker att det är jätteviktigt att få möjligheten till den här insynen in ungdomarnas liv eftersom det då är lättare att ge dem det stödet de behöver utefter deras individuella behov. Framgång behöver alltså inte bara innebära mindre kriminalitet.

Tålamod

Styrgruppen betonar att det är viktigt att ha tålamod när en ny metod initieras. Vid intervjufrågan om de anser att det varit ett lågt inflöde på ungdomar, säger de att implementering tar tid. Vad gäller flera moment i projektet kommer det att dröja innan intern och extern kommunikation har fått fäste, men medlemmarna tror att tänket kring de sociala insatsgrupperna är på god väg att bli förankrat. Det handlar främst om att de olika aktörerna

ska få in ett socialt insatsgrupps-tänk kring vilka ungdomar som kan passa in. Det nämns även att ett års projekttid är en relativt kort tidsperiod där mycket ska hinnas med under begränsad tid. En medlem förklarar:

Det här projektet kom ju igång väldigt snabbt och har fyllts på med ungdomar väldigt snabbt, men att samarbetspartners ska förstå vad de här är, vilka ungdomar och hur ska vi göra, nu är det nånting nytt. Implementering brukar ta tid. Så jag tänker nog att det kommer bli mer och mer ungdomar, ju mer förankrat det blir.

Målgruppen betraktas också som väldigt svår och komplicerad, främst gällande ungdomarnas kriminella beteende i kombination med deras unga ålder. Även om vissa har hunnit avancera i kriminalitet, beskrivs de som så pass unga att de inte hunnit möta särskilt många nackdelar en kriminell livsstil kan föra med sig. Samtidigt kan ungdomarna som projektet riktar sig mot även vara skeptiska mot myndigheter. Dessa faktorer kan nog leda till att det kan ta tid innan ett positivt resultat börjar synas för insatsen.

Framtiden

Som det är med de flesta projekt är det av stor betydelse att insatsen kan leva kvar med samma engagemang, om den sedan införs i den ordinarie verksamheten. Styrgruppen tror att modellens struktur gör det naturligt att insatsen hålls levande, tillsammans med att själva nätverksmötena i den sociala insatsgruppen leder till att de olika aktörerna kontinuerligt görs delaktiga i insatsen och får information om hur det fortlöper. Förslag som ges på hur det går att aktivt se till att engagemangen inte minskar är dels att byta ut personal som varit med för länge och ta in fräscha ögon och krafter, dels att berätta om framgångsrika resultat och på så sätt inspirera de medverkande till att förstå att de utför något som har betydelse för ungdomen.

Kör man bara på samma gamla så stannar nog det mesta av, då blir det slentrian.

Det betonas även att det är viktigt att inte stanna upp i utvecklingen utan att ha perspektivet på att modeller ska uppdateras och förbättras utefter de lokala och kontextuella förutsättningar som råder för tillfället.

Uppföljningsintervjuer – fem månader senare

Fem månader efter den första intervjufasen kontaktades föräldrarna och aktörerna igen. De som var anträffbara och tillgängliga genomförde en uppföljningsintervju, vilket uppgick till tre föräldrar och fyra aktörer. De tillfrågades hur de tycker att insatsen har fungerat sedan det första intervjutillfället, om något har förändrats till det bättre eller sämre samt om de vill framföra något särskilt som de inte tidigare tagit upp. Nedan redovisas hur föräldrarna och aktörerna tycker att sociala insatsgrupper har fortlöpt under de senaste fem månaderna.

Föräldrarna

En av föräldrarna berättar att den sociala insatsgruppen inte har varit särskilt aktiv under sommaren eftersom aktörerna har varit på semester. Föräldern är inte missnöjd med det, utan vill betona att Mobila Teamet⁷, vilka även utgör en del av aktörerna i insatsgruppen, har varit ett stort stöd eftersom de kontinuerligt träffat barnet under sommarlovet. Bland annat har de anordnat diskussionskvällar och fiskekvällar som lockade flera ungdomar i kommunen. Föräldern menar att det är när skolan startar som man kommer att se om effekten av insatsen kvarstår och fungerar lika bra som den gjorde under våren. Familjens upplevelse är fortfarande att den sociala insatsgruppen hjälpt dem och han tror även att ungdomen själv delar samma känsla. Det har bland annat visat sig genom att ungdomen dragit sig undan de kriminella kompisarna, vilka i sin tur även håller sig borta från honom. För en av föräldrarna kom inte insatsen igång överhuvudtaget, och nu har ungdomen blivit omhändertagen enligt LVU⁸. Föräldern har därför svårt att uttala sig om den sociala insatsgruppen, men menar samtidigt på att de inte kunde ha hanterat ungdomen på något annat sätt.

En annan förälder nämner också att insatsen har legat vilande under semesterperioden, men att familjen inte hade förväntat sig något annat. Föräldern är fortfarande väldigt nöjd med vad den sociala insatsgruppen har åstadkommit, speciellt med de kontaktpersonerna som knutits till gruppen och som har fungerat som nyckelpersoner i insatsen. Han vill samtidigt betona att aktörerna i insatsgruppen inte kan göra allt, utan att mycket hänger på att ungdomen själv bestämmer sig för att han vill sluta med sitt antisociala beteende. Föräldern tycker ibland att förändringen i ungdomens beteende tar för lång tid, men litar på aktörerna som säger att man måste ha tålamod och att det ofta är en lång och komplex process innan förändring märks.

Aktörerna

En del aktörer är imponerade över hur bra det gått för ungdomarna i de sociala insatsgrupperna över sommaren, trots att själva insatserna för det mesta varit inaktiva under lovet. En aktör säger att han inte tror att det har kommit in några nya anmälningar på någon av dem och det har inte skett några allvarligare händelser. En annan aktör är dock av en annan åsikt vad gäller de ungdomar som hon har arbetat med i de sociala insatsgrupperna, och menar på att de inte har förändrat sina beteenden alls. Aktören beskriver att det har inneburit stor frustration, eftersom mycket tid och engagemang har satsats på ungdomarna. Hon är däremot osäker på hur det har gått under hela sommarperioden, men tror att insatsen är för mild för en del av ungdomarna. Aktören tror att anledningen till att vissa ungdomar är svårare att hjälpa beror på att de inte mött tillräckliga konsekvenser från samhällets sida samtidigt som att ungdomarna inte är intresserade av att ta emot hjälp. Aktören menar att huvudproblemen ligger utanför den sociala insatsgruppens kontroll, vilket hon framhåller är en arbetsmetod som hon är väldigt nöjd med.

Aktörerna säger att de flesta ungdomar fortfarande lever i omfattande familjekonflikter, men de är osäkra på om det är den sociala insatsgruppens roll att primärt fokusera på den typen av

⁷ Mobila teamet består av fältsekreterare som arbetar förebyggande, samverkande och uppsökande gentemot ungdomar i Huddinge kommun.

⁸ Lagen om vård av unga.

problem. En aktör menar att det är synd att familjeperspektivet lätt hamnar vid sidan om annat som prioriteras i de sociala insatsgrupperna, samtidigt som det är svårt att bedriva en inkluderande familjebehandling i den kontexten eftersom insatsen är så pass individinriktad på ungdomen.

En aktör berättar att han känner till att två av ungdomarna fått sommarjobb, och det tycker han är väldigt bra. Aktören tror att ungdomarna också känner sig nöjda över det, att de har tjänat egna pengar och fyllt en funktion. Aktören tycker att sommarjobb och praktikplats borde ingå i insatsen, speciellt under sommaren. Det kan även fungera som välbehövlig psykologisk avlastning för familjen samtidigt som att föräldrarna själva kan ha svårt att genom kontakter ordna sommarjobb åt sina barn. Dock har kommunen sagt nej till att prioritera dessa ungdomar, men vissa aktörer menar på att det ändå går att få till speciallösningar för en del av ungdomarna som är med i sociala insatsgrupper. Vidare, aktörerna tycker att det är problematiskt att de ännu (i slutet av augusti) inte har fått ett tydligt besked om projektets framtid, vilket leder till att de heller inte vet hur projektet ska fortlöpa. De har visserligen fått veta att alla påbörjade ärenden inom ramen för de sociala insatsgrupperna får genomföras och slutföras, men de vet inte om de kan ta in fler nya ungdomar och vad som i sådana fall händer med dem. Samtidigt, om projektet kommer att förlängas eller permanentas måste projektplanen revideras och uppdateras med nya mål, och det måste påbörjas i god tid innan. Aktörerna hoppas att det bestäms på det kommande styrgruppsmötet i september.

I efterhand har det visat sig att de flesta ungdomarna som är med i sociala insatsgrupper inte huvudsakligen kommit från de områden som skulle prioriteras enligt projektdirektiven. Aktörerna vet inte hur kartläggningen gjordes som kom fram till just de områdena, men menar på att de främst har prioriterat ungdomar med kriminalitet som huvudproblem, oavsett bostadsort, och att de i viss utsträckning förhållit sig flexibla till de övriga direktiven. Vad gäller projektmålet om att instrumentet SAVRY skulle användas för att identifiera och riskbedöma ungdomar i urvalsprocessen, säger aktörerna att de inte använt det alls. Hur det praktiskt skulle gå till var inte särskilt välplanerat, eftersom samordnarna, som skulle använda sig av det, påbörjade utbildningen först i december 2013 och blev godkända i juni detta år. Det skulle inte heller vara optimalt att använda SAVRY för att välja ut vilka ungdomar som passar för insatsen eftersom instrumentet tar flera veckor att slutföra, medan den sociala insatsgruppen i sig beskrivs som en insats som måste etableras snabbt i ungdomens liv.

Sammanfattande diskussion

För att åskådliggöra huvudresultaten i utvärderingen redovisas de i punktform, både vad som framkommit i de kvantitativa (punkt 1-2) och kvalitativa (punkt 3-4) analyserna:

1. För 4 av 10 ungdomar har inga nya polisanmälningar, brottsdomar eller orosanmälningar inkommit till socialtjänsten efter att insatsen påbörjats. Dock har ungdomarna haft insatsen

olika lång tid, samtidigt är det av yttersta vikt att notera att det utifrån befintligt material inte går att veta om eller hur sociala insatsgrupper har påverkat ungdomarnas utveckling.

2. Analysen av mötesdeltagare påvisar tre förhållanden: a) det är stor variationen mellan hur många aktörer som närvarar på mötena mellan respektive ungdoms insatsgrupp, b) denna variation är större inom vissa ungdomars insatsgrupper än andra insatsgrupper, som har ett mer jämnt deltagarantal över mötestillfällena, c) inom ungdomarnas insatsgrupp kan aktörerna som företräder en myndighet eller organisation bestå av flera olika personer.

3. Alla intervjupersoner är till övervägande del positivt inställda till sociala insatsgrupper, de tycker att det finns en välfungerande samverkansstruktur och de tror att insatsen kan hjälpa de ungdomar som bedöms vara i behov av den. Intervjupersonerna uttrycker att de vill fortsätta arbeta med sociala insatsgrupper även i framtiden. För sammanfattande beskrivning av framgångsfaktorerna enligt de fem intervjugrupperna, se tabell 5a sida 48.

4. De utvecklingsområden som identifierades i intervjuerna handlar främst om praktiska aspekter och består dels av intervjupersonernas reflektioner kring hur uppstarten har fungerat och vad som hade kunnat göras annorlunda, dels av förslag som syftar till att förbättra de sociala insatsgruppernas genomförande. För sammanfattande beskrivning av utvecklingsområdena enligt de fem intervjugrupperna, se tabell 5b sida 49.

Det primära som framkommer i det kvantitativa materialet är att den sociala insatsgruppen kan se väldigt olika ut för ungdomarna. Det behöver inte vara negativt, snarare tvärtom, eftersom gruppen ska utgå från och kunna anpassas utefter den individuella ungdomens situation och behov. Vilka aktörer som sitter med i gruppen ska alltså både kunna se olika ut mellan ungdomarnas grupper samt inom den enskilda ungdomens olika gruppmöten. Exempelvis, för en ungdom behöver inte fritidsledare vara med eftersom han eller hon inte besöker fritidsgården. För en annan ungdom är familjebehandlaren aktuell på de första mötena, men efter att behandlingen avslutats behöver inte behandlaren vara med på de kommande mötena. Däremot är det mer problematiskt att gruppen kan se olika ut från gång till gång för den enskilde ungdomen vad gäller vilken person som företräder myndigheten eller organisationen. I vissa insatsgrupper har det t.ex. varit flera olika poliser som varit med på mötena. Inför varje möte vet dessa ungdomar alltså inte vilka personer som kommer att sitta med på mötena, som behandlar både allvarliga och känsliga ämnen i ungdomens liv. En sådan ovisshet kan resultera i en anspänning och osäkerhet som riskerar att hindra det brottsförebyggande arbetet med ungdomen. För att kunna hjälpa ungdomarna är det en viktig förutsättning att den sociala insatsgruppen kan bygga upp ett förtroende och en känsla av trygghet. Sedan kommer förstås hinder emellan som gör att alla inte alltid kan medverka på ett möte, men strävan borde vara att i största möjligaste mån ha samma individer i ungdomens sociala insatsgrupp.

Intervjuresultaten visar tydliga indikationer på att sociala insatsgrupper främst har öppnat upp nya och mer lättåtkomliga kanaler att utbyta information på. Sett ur perspektivet att projektets mål är att de medverkande ungdomarna ska upphöra med sitt kriminella beteende, måste detta

tas hänsyn till. I och med insatsen ökar informationsmängden om respektive ungdom, vilket även kan öka antalet anmälningar mot dem. Det beror för det första på att de är under större yttre kontroll av fler professionella aktörer som ser när något inträffar, för det andra att det är lättare för aktörerna att förmedla information om ungdomarna gällande den potentiellt inträffade händelsen. Dock ska det poängteras att även den motsatta situationen kan ske, att ungdomarna avhåller sig från brott eftersom de är medvetna om den ökade yttre kontrollen och samarbetet mellan de vuxna i ungdomens närhet.

Vad gäller några av de identifierade utvecklingsområdena har det gått att ordna till under projektets gång. Bland annat har projektgruppens önskemål om att deras egen grupp bör ha tydligare skolförankring resulterat i att en rektor tillkommit som medlem, en tjänstomfattning inom projektet utökades från halvtid till heltid när behovet uppstod, samt sattes viss extra fokus på att försöka få med en flicka i en insatsgrupp och som tillkom under våren. Det ger intrycket av att det har funnits möjligheter både för att lyfta frågor på högre nivåer och utrymme för självständighet på den praktiska nivån. Flera intervjupersoner har också påpekat att projektet precis kommit igång och att de håller på för fullt att lära sig arbetssättet. Många nämnde att det även kan ta tid för utomstående att förstå vad de kan använda sociala insatsgrupper till. Det finns flera aspekter som kan fortsätta att utvecklas och lyftas upp för diskussion inför det framtida arbetet med sociala insatsgrupper, men det är tydligt att Huddinge kommun är på god väg. Det finns många hängivna personer som gör sitt bästa för att optimera och anpassa arbetssättet allt eftersom de medverkande blir bekanta med samverkansmodellen och hur den bäst kan användas i kommunen. Att personerna som är med i projektet är engagerade är dessutom en av de framgångsfaktorer som specifikt lyfts fram i intervjuerna, där intervjupersonerna framhåller att anledningen till att de är nöjda beror till stor del på att det sitter rätt person på rätt plats.

Föreliggande rapport är ett bidrag till det kunskapsfält om sociala insatsgrupper som håller på att växa fram. Eftersom användningen av samverkansmodellen ökar, måste även kunskapen om den öka. I skrivande stund utförs flera studier från andra håll som även undersöker om sociala insatsgrupper verkligen leder till att ungdomar upphör med kriminalitet, vilket är huvudmålet med insatsen. Men det är viktigt att ställa olika frågor på alla nivåer, särskilt när målgruppen för ett projekt utgörs av unga människor som befinner sig i utsatta positioner. Det råder dessutom ett starkt kriminalpolitiskt tryck på att fokusera på de ungdomar som bedöms vara i riskzon för att begå många brott under lång tid (Tham, 2013). I sammanhanget är det dock viktigt att ha fyra aspekter i bakhuvudet (Bäckman, Estrada, Nilsson & Shannon, 2013; Moffitt, 2003; Shulman, Steinberg & Piquero, 2013; Wiecko, 2014):

1. Det är inte ovanligt att begå brott i ungdomsåren.
2. De allra flesta ungdomar som begår brott kommer inte att fortsätta med det.
3. Detta stämmer även för de som har begått grova brott och/eller de som började begå brott tidigt.

4. Å andra sidan är det ett fåtal ungdomar som ändå blir kvar i kriminalitet i vuxen ålder, och dessa personer har ofta, men inte alltid, begått grova brott i tidig ålder.

Man måste både ta hänsyn till de olika vägarna som kan leda till samma utfall och den enstaka väg som kan leda till olika utfall (Bergman, Andershed, & Andershed, 2009). Det är alltså en komplex bild det brottsförebyggande arbetet har att förhålla sig till. Risker finns att samhällsinstanser rusar fram med projekt och interventioner riktade mot denna grupp utan att stanna upp emellanåt, undra och reflektera över genomförandet. Denna utvärderingsrapport svarar förhoppningsvis på några av dessa frågor.

Tabell 5a. Framgångsfaktorer, sammanfattning av intervjugruppernas erfarenheter.

Ungdomarna	Föräldrarna	Aktörerna	Projektgrupp	Styrgrupp
Ungdomarna ser att aktörerna finns där för dem	Möjlighet till praktik	Insatsen ger ungdomen uppmärksamhet	Tydliga projektmål	Genomarbetad projektplan
Aktörerna ger praktiskt och psykiskt stöd	Provtagning för narkotika	Insatsen tar bort utrymmet att ljuga	Bra information innan start	Struktur och ordning på mötena
	Yttre kontroll på ungdomen	Personkemi mellan aktörerna	Konkreta och tydliga möten	Kvalitet framför kvantitet gällande antal medverkande ungdomar
	Insatsen ger ungdomen uppmärksamhet	Organiserade och tydliga samordnare	Ökad kunskap i de andra verksamheterna	Systemteoretiskt synsätt på ungdomarna
	Tydliga och effektiva mötesstrukturer	Fysiska möten ökar effektiviteten	Högt i tak och konstruktivt forum	Medverkan från kultur- och fritid
	Aktörerna är insatta och har koll	Inkludering av aktörers yrkeskompetens	Respektfull ton gentemot ungdomarna	Rätt personer med rätt mandat
	Tidpunkt för insatsen	Professionella kontaktytor öppnas upp	Större och fördjupad kunskap om ungdomarna	Förankring på chefsnivå
	Fokus på primära problemområden	Organiserade och flexibla mötesstrukturer	Snabbare väg till andra insatser	Engagerade personer på nyckelpositioner
	Hjälp från kontaktpersoner med egen brottsbakgrund	Regelbundna och täta möten	Sekretesslättningen ger öppnare samtal	Insyn i ungdomarnas liv
	Paus från kriminella kompisar	Åtgärdsplaner tydliggör ansvarsfördelning		
		Uppföljning skapar kontroll		
		Konkreta, genomförbara och förändringsbara delmål		

Tabell 5b. Utvecklingsområden, sammanfattning av intervjugruppers erfarenheter.

Ungdomarna	Föräldrarna	Aktörerna	Projektgrupp	Styrgrupp
<p>Risk att mindre företeelser förstoras upp</p> <p>Mer och tydligare information inför första mötet</p> <p>En del aktörers relevans på mötena</p>	<p>En del aktörers relevans på mötena</p> <p>Saknad av BUP-aktör</p> <p>Tidpunkt för insatsen</p>	<p>Inkludera de äldre kriminella</p> <p>Inkludera flickor</p> <p>Mindre kontor, mer fältarbete</p> <p>Tydligare arbetsroll för samordnarna</p> <p>En del aktörers relevans på mötena</p> <p>Personer med mandat på mötena</p> <p>Skolan resp. socialtjänstens ansvarsområden</p> <p>Viktigt med ej stigmatiserande och negativ stämning</p> <p>Flexibla möteskontor</p> <p>Användandet av SAVRY</p> <p>Familjeperspektivets roll</p> <p>Stabilitet i aktörsrepresentant</p>	<p>Tidigare tydliggöranden av sekretessregler</p> <p>Ovisshet om projektets framtid</p> <p>Bred yrkesrepresentation i projektgruppen</p> <p>Fler namn på potentiella ungdomar från fler håll</p> <p>Motivera motvilliga föräldrar</p> <p>Mer praktisk input i förarbetet</p> <p>Kort projekttid</p> <p>Mer återkoppling om det dagliga insatsarbetet</p>	<p>Räkna rätt på arbetsomfattning och resurser tidigare</p> <p>Hantering av kommunöverskridande ungdomar</p> <p>Insats i proportion till ungdomarnas problembild</p>

Begränsningar i utvärderingen

De begränsningar som finns i utvärderingsrapporten har både att göra med den tidsram som utvärderingen har haft att röra sig inom och oförutsedda metodologiska svårigheter som uppstått längs vägen, vilka är viktiga att ha i åtanke när resultaten av utvärderingen tolkas. Det hade varit som mest gynnsamt om utvärderingen hade kunnat följa projektet kring sociala insatsgrupper från starten på den praktiska nivån (i oktober 2013) tills dess att flertalet av ungdomarnas insatser hade avslutats. Dock påbörjades utvärderingen i februari året därpå och vid slutperioden för utvärderingen hade endast 2 av 10 ungdomar avslutat insatsen. Konsekvenserna är att flera intervjupersoner inte har haft några längre erfarenheter av de sociala insatsgrupperna, och det kan bland annat innebära att intervjuberättelserna var något mer återhållsamma än om intervjupersonerna medverkat under en längre tid. Dessutom har det varit en semesterperiod under sommaren där de sociala insatsgrupperna till största del varit inaktiva. Därutöver skulle ett ännu längre tidsperspektiv krävas för att överhuvudtaget kunna diskutera eventuella återfall i, eller avhållsamhet från, kriminalitet.

Uppgifterna i den kvantitativa delen som hämtades från Huddinge kommuns socialtjänstregister är belastade med viss osäkerhet. På grund av praktiska hinder var det inte möjligt att via ungdomarnas personnummer få uppgifter om brottsmisstanke, lagföring samt socialtjänstinsatser från de nationella registren, bland annat eftersom eftersläpningar gör att det tar tid innan uppgifterna blir tillgängliga för beställning. I kommunens egna socialtjänstregister dokumenteras alla händelser som rör ungdomen direkt, vilket också gör att det är dessa uppgifter aktörerna i de sociala insatsgrupperna arbetar utefter. Utvärderingen har därför varit beroende av att varje ungdoms socialsekreterare bistått utvärderaren med så korrekta uppgifter som möjligt utefter förmåga. Dock har det ofta varit flera olika handläggare inblandade i respektive ungdoms ärende, vilka har journalfört händelser olika detaljerat. Även hur pass insatt socialsekreteraren varit i ärendet och under hur lång tid kan också ha påverkat kvaliteten på uppgifterna. Själva socialtjänstuppgifterna kan därför vara både ofullständiga och tvetydiga och kan inte tolkas som en helhetsbeskrivning av vad som skett i ungdomarnas liv. Därutöver, vad som inkommit till socialtjänsten kan bland annat bero på anmälningsbenägenheten hos personer i ungdomens omgivning och hur mycket yttre kontroll ungdomen har på sig, som kan leda till både fler eller färre anmälningar. Av dessa anledningar bör uppgifterna om ungdomens förekomst hos polisen och socialtjänsten användas med försiktighet.

Även de övergripande för- och nackdelar som en studie med ett huvudsakligt kvalitativt angreppssätt medför bör nämnas kortfattat. I denna utvärdering har nedslag gjorts i ett fåtal människors erfarenheter av sociala insatsgrupper. Det betyder att kunskapen dessa intervjuer resulterat i är specifik, djup och nyanserad. Intervjuerna ger en ganska tydlig bild av vad flera medverkande i Huddinge kommuns sociala insatsgrupper tycker om insatsen. Däremot är resultaten också begränsade, det går inte att överföra åsikterna och erfarenheterna till andra personer eller sammanhang och säga att ”alla som arbetar med sociala insatsgrupper tycker alltid så här”. För att kunna generalisera resultat krävs andra metoder, vilka ofta medför resultat av mer yttlig karaktär men som innehar större bredd.

Litteraturförteckning

Artiklar och böcker:

Bergman, L., Andershed, H., & Andershed, A-K. (2009). Types and continua in developmental psychopathology: Problem behaviors in school and their relationship to later antisocial behavior. *Development and Psychopathology*, 21, 975-992.

Brottsförebyggande rådet (2000:3). *Strategiska brott. Vilka brott förutsäger en fortsatt brottskarriär*. Stockholm: Fritzes.

Bäckman, O., Estrada, F., Nilsson, A., & Shannon, D. (2013). *Unga och brott, Socialstyrelsen*.

Ds 2008:38. *Nationell mobilisering mot den grova organiserade brottsligheten: överväganden och förslag*. (2008). Stockholm: Justitiedepartementet, Regeringskansliet.

Ju2011/1906/KRIM. (2011). *Uppdrag att inrätta sociala insatsgrupper m.m.* Stockholm: Justitiedepartementet, Regeringskansliet. Regeringsbeslut 2013/1:6.

Karlsson, O. (1999). *Utvärdering - Mer än metod. En översikt*. Stockholm: Kommentus Förlag.

Langemar, P. (2008). *Kvalitativ intervjumetodik i psykologi – Att låta en värld öppna sig*. Stockholm: Liber AB.

Moffitt, T. E. (2003). Life-course-persistent and adolescent-limited antisocial behavior: a 10-year research review and research agenda. In: B.B. Lahey, T. E. Moffitt, & A. Caspi (eds.). *Causes of Conduct Disorder and Juvenile Delinquency*. (pp. 49-75). New York: Guilford.

Patton, M. Q. (2002). *Qualitative research & evaluation methods*. Sage publications, Inc.

Shulman, E. P., Steinberg, L. D., & Piquero, A. R. (2013). The age-crime curve in adolescence and early adulthood is not due to age differences in economic status. *Journal of Youth and Adolescence*, 42, 848-860.

Socialstyrelsen (2012a). *Kartläggning av samverkansinterventioner med syfte att motverka en kriminell livsstil bland unga*. ISBN 978-91-87169-79-3.

Socialstyrelsen. (2012b). *Samverkan i sociala insatsgrupper - Vägledning för lokalt arbete i syfte att motverka en kriminell livsstil bland unga*. ISBN 978-91-87169-93-9.

SOU 2010:15. *Kriminella grupperingar: motverka rekrytering och underlätta avhopp: betänkande*. Stockholm: Fritzes.

Sundell, K. & Ogden, T. (2012). Att göra effektutvärderingar. I K. Sundell (Red.), *Introduktion* (sid. 19-46). Stockholm: Gothia Förlag.

Tham, H. (2013). "Tidiga ingripanden som kriminalpolitisk strategi". I: Estrada, F. & Flyghed, J. (Red). *Den svenska ungdomsbrottsligheten*. Lund: Studentlitteratur.

Wiecko, F. M. (2014). Late-onset offending. Fact or fiction? *International Journal of Offender Therapy and Contemporary Criminology*, 58, 107-129.

Wollter, F., Kassman, A. & Oscarsson, L. (2013:1). *Utvärdering av sociala insatsgrupper. Individinriktad samverkan kring unga i riskzon*. Rikspolisstyrelsens utvärderingsfunktion.

Internetsidor:

Brottsförebyggande rådet, besökt 140630 på www.statistik.bra.se

Huddinge kommun "Fakta om Huddinge". (2014). Besökt 140630 på <http://www.huddinge.se/sv/Kommun-och-politik/fakta-om-huddinge/statistik/ta-fram-egen-statistik/>

Polisen "Områden och kontaktpersoner" (2013). Besökt 140630 på <http://polisen.se/Om-polisen/Uppdrag-och-mal/Sarskilda-satsningar/Sociala-insatsgrupper/Nytt-regeringsuppdrag-2013/Omraden-och-kontaktpersoner/>

Polisen "Sociala insatsgrupper nyhetsbrev februari 2014". (2013). Besökt 140630 på <http://polisen.se/PageFiles/449630/Februari%202014.pdf>

Polisen "Nationella riktlinjer – Polisens arbete i sociala insatsgrupper." (2014). Besökt 140630 på http://polisen.se/PageFiles/335163/SIG_nationella%20riktlinjer.pdf